

Strategia rozwoju

Gminy Zwoleń na lata 2018-2028

Aktualizacja

Spis treści

- Wstęp – str. 4
- Zasady opracowania strategii – str. 5
- Partycypacja społeczna w procesie opracowania strategii – str. 6
- Diagnoza sytuacji gminy i obszary diagnostyczne – str. 8
- Ogólne informacje o gminie – str. 9
- Podsumowanie diagnozy – wymiar społeczny – str. 10
- Podsumowanie diagnozy – wymiar gospodarczy – str. 12
- Podsumowanie diagnozy – wymiar klimatyczno-środowiskowy – str. 13
- Podsumowanie diagnozy – wymiar przestrzenny – str. 14
- Podsumowanie diagnozy – trendy – str. 15
- Podsumowanie diagnozy – czynniki zewnętrzne – str. 18
- Wnioski z diagnozy – wyzwania strategiczne – str. 19
- Wnioski z diagnozy – kluczowe wyzwania strategiczne – str. 20
- Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania społeczne – str. 21
- Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania gospodarcze – str. 22
- Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania klimatyczno-środowiskowe – str. 23
- Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania przestrzenne – str. 24
- Logika interwencji strategicznej – str. 26
- Wizja rozwoju gminy – str. 28
- Cele główne, cele strategiczne i cele szczegółowe – str. 29
- Cele i kierunki działań w wymiarze społecznym – str. 30
- Cele i kierunki działań w wymiarze gospodarczym – str. 33
- Cele i kierunki działań w wymiarze klimatyczno-środowiskowym – str. 35
- Cele i kierunki działań w wymiarze przestrzennym – str. 37
- Komplementarność celów strategicznych – str. 39
- Rezultaty i wskaźniki ich osiągnięcia – str. 40
- Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – str. 48
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej w gminie – str. 54
- Obszary Strategicznej Interwencji w strategii rozwoju województwa mazowieckiego – str. 66
- System wdrażania strategii – str. 69
- Struktura organizacyjna – str. 71
- Zespół ds. wdrażania strategii – str. 73
- Dokumenty wykonawcze – str. 74
- Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych – str. 75
- Monitoring strategii – str. 76
- Ewaluacja strategii – str. 77
- Procedura aktualizacji strategii – str. 78
- Komunikacja – str. 79
- Ramy finansowe – str. 80
- Źródła finansowania – str. 81
- Zgodność strategii z dokumentami wyższego rzędu – str. 84

Wstęp

Strategia rozwoju Gminy Zwoleń (gminy miejsko-wiejskiej) to dokument planistyczny, który określa długoterminowe cele oraz kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Strategia rozwoju Gminy Zwoleń została opracowywana na podstawie analizy obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej, analizy zasobów i potrzeb mieszkańców oraz analizy czynników zewnętrznych, w tym trendów i wyzwań, jakie mogą wystąpić w przyszłości.

Strategia wskazuje, jakie działania będą podejmowane, aby poprawić jakość życia mieszkańców, zwiększyć konkurencyjność gminy, poprawić infrastrukturę, stworzyć nowe miejsca pracy oraz zaspokoić potrzeby społeczne i ekologiczne. Jednocześnie strategia stanowi odpowiedź na stojące przed Gminą Zwoleń wyzwania otoczenia zewnętrznego w kontekście dynamicznych zmian gospodarczych, technologicznych, demograficznych oraz środowiskowych.

W dokumencie zaprezentowano wizję rozwoju Gminy Zwoleń oraz określono cele i priorytetowe obszary działania, takie jak rozwój usług i przestrzeni publicznych, rozwój infrastruktury technicznej, ochronę środowiska, wspieranie przedsiębiorczości, wzmacnianie kapitału społecznego oraz promocję gminy. Dokument uwzględnia również zasadę zrównoważonego rozwoju, której zadaniem jest integracja aspektów ekologicznych, gospodarczych i społecznych.

Dzięki realizacji działań zgodnych z przedstawionymi w strategii kierunkami, Gmina Zwoleń będzie mogła sprostać wyzwaniom, które przed nią stoją, jednocześnie zachowując swoje unikalne walory i tożsamość.

Zasady opracowania strategii rozwoju gminy

- **WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO (PARTYCYPACJI)**
Proces opracowania strategii był realizowany wspólnie z mieszkańcami. Położono nacisk na uspołecznienie prac nad strategią. Zasadę współpracy z mieszkańcami uwzględniono w systemie wdrażania i ewaluacji strategii.
- **UWZGLĘDNIENIA WYMIARU TERYTORIALNEGO**
Zastosowano zasady wynikające z podejścia terytorialnego i zintegrowanego planowania – zidentyfikowano społeczne, gospodarcze i środowiskowe powiązania funkcjonalne z otoczeniem gminy, istotne dla jej rozwoju.
- **KONCENTRACJI WSPARCIA STRATEGICZNEGO**
Działania gminy skoncentrowano na tych obszarach (wyzwaniach), które w procesie opracowania strategii uznano za priorytetowe dla rozwoju gminy.
- **ELASTYCZNOŚCI DZIAŁANIA**
Opracowano przejrzysty system wdrażania i aktualizacji strategii, uwzględniający elastyczność przyjętych rozwiązań, tak by zwiększyć sprawność realizacji strategii i skuteczność wykorzystywania dostępnych zewnętrznych źródeł finansowania.
- **UWZGLĘDNIENIA PERSPEKTYWY FINANSOWEJ NA LATA 2021-2027**
Dostosowano rodzaj i zakres interwencji (rodzaj opracowanego dokumentu) do uwarunkowań perspektywy finansowej UE 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych i operacyjnych
- **ZACHOWANIA SPOÓJNOŚCI Z CELAMI POLITYKI ROZWOJOWEJ DLA OBSZARU GMINY**
Zachowano spójność z założeniami polityki regionalnej Państwa określonymi w Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, a także z celami Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ i strategii rozwoju powiatu zwoleńskiego.
- **INTEGRACJI PLANOWANIA ROZWOJU Z PLANOWANIEM PRZESTRZENNYM**
Strategia łączy aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe z planowaniem przestrzennym poprzez zawarty w strategii model struktury funkcjonalno-przestrzennej i ustalenia oraz rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej, które zostaną wzięte pod uwagę w procesie opracowania planu ogólnego gminy.

Partycypacja społeczna przy opracowaniu strategii

Strategia rozwoju Gminy Zwolen została opracowana w sposób partycypacyjny, przy zastosowaniu różnorodnych metod angażowania mieszkańców, organizacji społecznych i przedsiębiorców działających na terenie gminy, sołtysów, radnych oraz innych interesariuszy (wykres poniżej).

Proces partycypacyjny umożliwił mieszkańcom i pozostałym podmiotom lub osobom wnoszenie pomysłów, sugestii, opinii i uwag, dzięki czemu strategia lepiej odpowiada na realne potrzeby społeczności lokalnej.

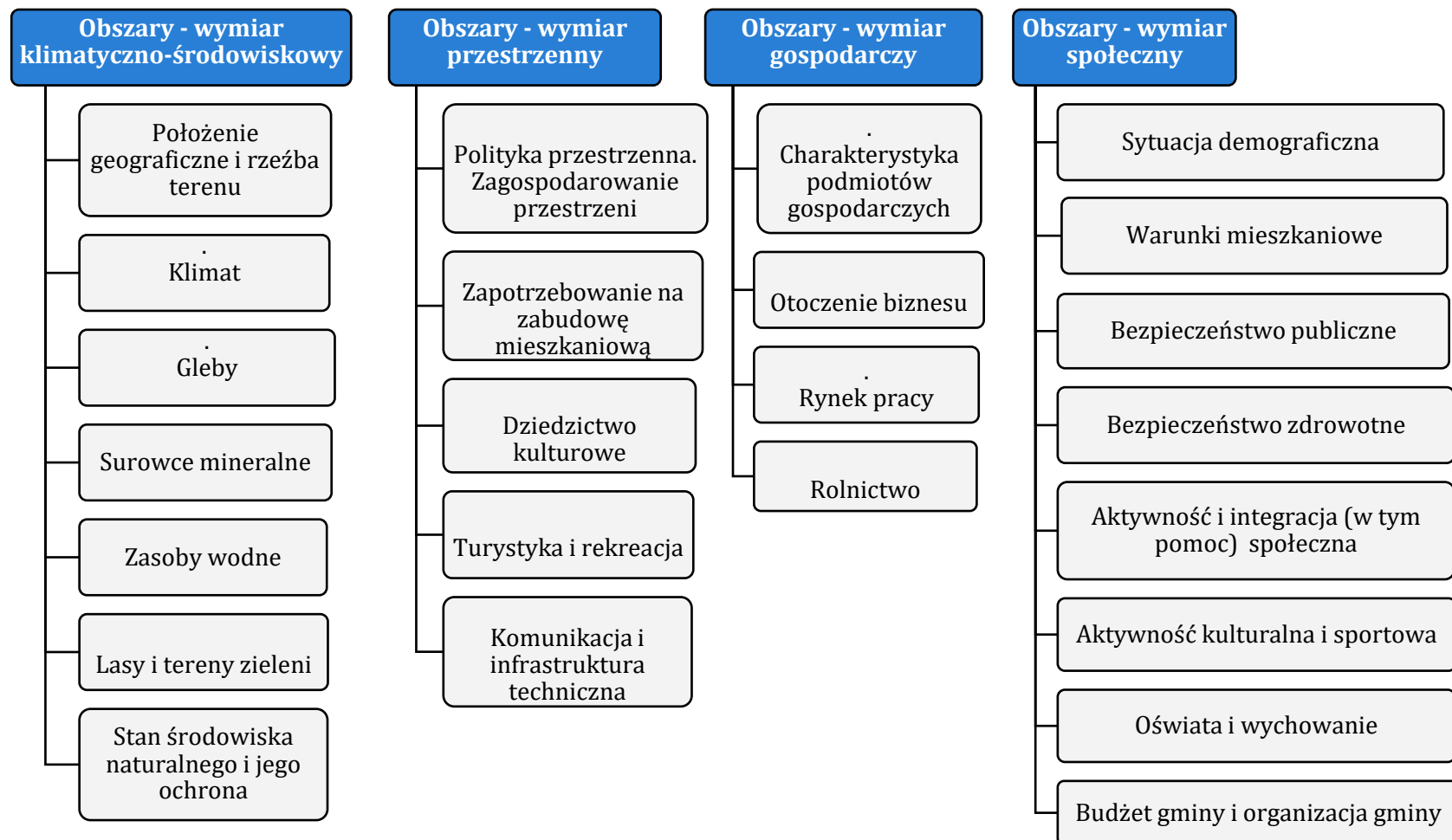
Część diagnostyczna strategii

Rozdział pn. „Część diagnostyczna strategii” prezentuje podsumowanie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej gminy Zwolen oraz wynikające z niej wnioski.

Pełna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej zaprezentowana jest w Raporcie diagnostycznym.

Ze szczegółami diagnozy w poszczególnych obszarach tematycznych można zapoznać się **otwierając hiperłącza** dotyczące poszczególnych obszarów.

Diagnoza sytuacji gminy i obszary diagnostyczne

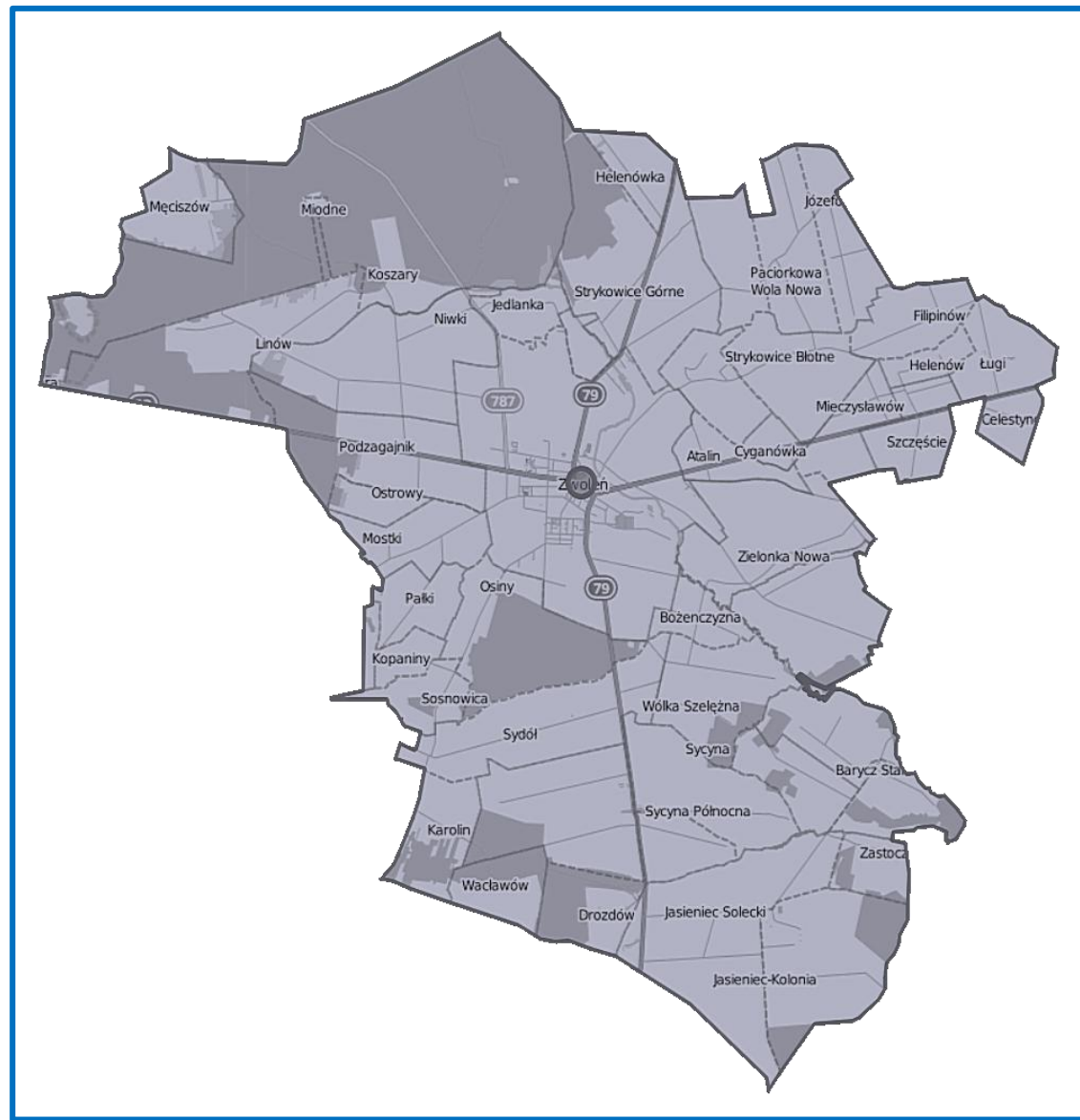

Diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne (GUS, własne gminy), wyniki badań opinii mieszkańców, radnych, sołtysów wywiadów pogłębianych z pracownikami gminy oraz analizy dokumentów sporządzanych na potrzeby działań prowadzonych przez gminę, a także dostępnych opracowań dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej gminy lub powiatu zwoleńskiego.

W analizie uwzględniono czynniki wewnętrzne (w podziale na 24 szczegółowe obszary diagnostyczne) i czynniki zewnętrzne (w tym trendy), wpływające na sytuację społeczno-gospodarczą gminy.

Ogólne informacje o gminie

- **Położenie gminy:** województwo mazowieckie, powiat zwoleński.
- **Gminy graniczące:** Policzna, Przyłęk, Chotcza, Ciepeliów, Kazanów, Tczów, Gózd, Pionki
- **Układ komunikacyjny:** droga krajowa nr 12, nr 79.
- **Typ gminy:** gmina wiejsko-miejska (obejmująca obszar miejski: miasto Zwoleń i obszary wiejskie położone poza administracyjnymi granicami miasta).
- **Funkcja gminy w strukturze osiedleńczej kraju:** gmina miejsko-wiejska o umiarkowanej funkcji rolniczej.
- **Sieć osadnicza:** 1 miasto: Zwoleń i 47 wsi.
- **Powierzchnia gminy:** 162 km²
- **Gęstość zaludnienia:** 88,9 osób/km²
- **Siedziba gminy** - miasto Zwoleń.
- **Jednostki pomocnicze gminy** – 28 sołectw.

Podsumowanie diagnozy – wymiar społeczny

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

- obecny i przewidywany spadek liczby mieszkańców
- ujemny przyrost naturalny
- ujemne saldo migracji
- zmieniająca się struktura wiekowa mieszkańców
- starzenie się społeczności lokalnej

WARUNKI MIESZKANIOWE

- słabo rozwijający się rynek mieszkaniowy
- niska i wolno rosnąca dostępność mieszkań
- wysoka jakość zasobu mieszkaniowego
- malejący komunalny zasób mieszkaniowy
- niewielki, gminny zasób nieruchomości pod budownictwo mieszkaniowe

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

- zadawalający poziom bezpieczeństwa osobistego i publicznego

BEZPIECZEŃSTWO ZDROWOTNE

- brak dostępności do wysokospecjalistycznych usług zdrowotnych na terenie gminy
- niewystarczająca oferta usług specjalistycznej opieki zdrowotnej (na terenie gminy nie świadczy się niektórych zdrowotnych usług specjalistycznych np. z zakresu położnictwa)
- wystarczająca dostępność do placówek i usług podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej
- niska jakość podstawowej opieki zdrowotnej
- niski poziom dofinansowania przez gminę działań służących ochronie zdrowia mieszkańców
- średni poziom umieralności na choroby cywilizacyjne

Podsumowanie diagnozy – wymiar społeczny

AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA (W TYM POMOC) SPOŁECZNA

- zadawalający poziom aktywności obywatelskiej i społecznej
- wprowadzone rozwiązania systemowe wspierające zaangażowanie społeczne mieszkańców i włączenie społeczne (integrację) mieszkańców
- istniejąca infrastruktura i przestrzenie wspierające integrację mieszkańców
- znaczny poziom ubóstwa głębokiego utrudniający integrację mieszkańców
- przeciętna dostępność i jakość działań podejmowanych w ramach polityki wsparcia i integracji społecznej

AKTYWNOŚĆ KULTURALNA I SPORTOWA

- malejąca liczba imprez kulturalnych
- bogata oferta instytucji kultury
- wysokie, choć malejące zainteresowanie ofertą kulturalną gminy
- rosnące zainteresowanie ofertą klubów sportowych

OŚWIATA I WYCHOWANIE

- dobra dostępność do placówek oświaty i wychowania
- rosnące zapotrzebowanie na usługi edukacyjne, opieki i wychowania dzieci
- rosnące zainteresowanie usługami edukacyjnymi oraz opieki i wychowania dzieci
- dobra dostępność do usług opieki i wychowania dzieci oraz edukacji
- dobra jakość opieki przedszkolnej
- przeciętna jakość edukacji na poziomie podstawowym

BUDŻET I ORGANIZACJA GMINY

- stabilna sytuacja finansowa gminy
- poprawiający się poziom zabezpieczenia długu
- obniżająca się zdolność do finansowania rozwoju
- ustalona struktura organizacyjna i zapewniona ciągłość działań gminy
- odpowiednie zasoby pracownicze i kompetencyjne
- odpowiednie zasoby rzeczowe i technologiczne do świadczenia usług

Podsumowanie diagnozy – wymiar gospodarczy

PODMIOTY GOSPODARCZE

- zmieniająca się struktura prowadzonej działalności gospodarczej
- przeciętny, ale rosnący poziom przedsiębiorczości mieszkańców
- średnia konkurencyjność podmiotów gospodarczych na obszarze gminy
- dobra dostępność komunikacyjna wspierająca rozwój gospodarczy
- niska dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej
- niewielka powierzchnia terenów inwestycyjnych należących do gminy
- Przeciętne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej

OTOCZENIE BIZNESU

- niska dostępność instytucji otoczenia biznesu
- niska dostępność podmiotów gospodarczych wspierających prowadzenie działalności gospodarczej
- brak systemowego wsparcia dla przedsiębiorców
- wysoka dostępność do powierzchni komercyjnych

RYNEK PRACY

- wysoki poziom bezrobocia
- zmieniająca się struktura zatrudnienia w ramach sektorów ekonomicznych
- niekorzystne dla rynku pracy zmiany struktury wiekowej mieszkańców
- brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy
- niekonkurencyjny rynek pracy

ROLNICTWO

- przeciętny potencjał rolniczy obszaru, ale dobre warunki dla rozwoju rolnictwa
- niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy
- obniżająca się atrakcyjność działalności rolniczej
- niekorzystne perspektywy rozwoju działalności gospodarczej opartej o lokalne potencjały

Podsumowanie diagnozy – wymiar klimatyczno-środowiskowy

KLIMAT

- wysoki potencjał energetyki solarnej
- średni potencjał energetyki wiatrowej

GLEBY

- umiarkowana wartość rolnicza gleb
- wysoka jakość gleb

ZASOBY WODNE

- istniejące tereny zalewowe na obszarze gminy ograniczające zagospodarowanie gminy
- niski potencjał geotermalny wód podziemnych
- rosnący poziom poboru wody na terenie gminy

LASY I TERENY ZIELENI

- średnia lesistość obszaru

JAKOŚĆ ŚRODOWISKA NATURALNEGO I JEGO OCHRONA

- cenne przyrodniczo obszary zlokalizowane na terenie gminy
- przeciętna jakość wód powierzchniowych
- wysoka jakość powietrza
- istniejące wyzwania środowiskowe (zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenie hałasem)
- rozwijająca się infrastruktura wspierająca ochronę środowiska
- przeciętna efektywność kosztowa usług odbioru odpadów
- rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców

Podsumowanie diagnozy – wymiar przestrzenny

POLITYKA PRZESTRZENNA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- pełne wykorzystanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako narzędzia kształtującego politykę przestrzenną gminy
- zadawalający stopień pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- stabilna struktura zagospodarowania terenów
- zróżnicowane modele rozłożenia funkcji przestrzennych na terenie gminy
- istniejące ograniczenia w zagospodarowaniu gminy

OBSZARY ZABUDOWY I ZAPOTRZEBOWANIE NA ZABUDOWĘ MIESZKANIOWĄ

- zróżnicowany stan zagospodarowania istniejących obszarów mieszkaniowych

KOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- rozwijająca się sieć wodociągowa i zróżnicowana dostępność do sieci wodociągowej
- rozwijająca się sieć kanalizacyjna i zróżnicowana dostępność do sieci kanalizacyjnej
- niska dostępność gminy do internetu szerokopasmowego
- rozwijająca się sieć gazowa i polepszająca się dostępność do sieci gazowej
- brak sieci ciepłowniczej i brak infrastruktury kolejowej
- zadawalająca jakość infrastruktury drogowej
- niski stopień nasycenia drogami rowerowymi
- dobra dostępność drogowa (inwestycyjna)

- niewystarczająca dostępność drogowa z punktu widzenia jakości życia mieszkańców
- brak transportu pasażerskiego kolejowego
- przeciętna dostępność transportowa zewnętrzna i wewnętrzna gminy

TURYSTYKA I REKREACJA

- niski potencjał turystyczny regionu (powiatu zwoleńskiego)
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna
- przeciętne walory krajobrazowe (kulturowe i naturalne)

DZIEDZICTWO KULTUROWE

- istniejące obiekty o wartości kulturowo-historycznej i instytucje wspierające zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu

Podsumowanie diagnozy - trendy globalne

Trend globalny	Potencjalne skutki dla gminy
Rozwój technologiczny, w tym cyfryzacja, digitalizacja i automatyzacja pracy	Ten trend wpływa na różne aspekty funkcjonowania społeczności, w tym na rynek pracy, jakość usług publicznych, efektywność zarządzania miastem oraz konkurencyjność gospodarki lokalnej. Może mieć znaczenie dla zmiany procesów usługowych, zarządzania danymi, optymalizację infrastruktury miejskiej, wprowadzania inteligentnych systemów zarządzania ruchem i infrastrukturą; monitorowanie i zarządzanie zasobami miejskimi: energią, wodą i odpadami, rozwój inteligentnych sieci energetycznych oraz systemów monitoringu środowiskowego. Inwestycje w infrastrukturę cyfrową i rozwój kompetencji technologicznych mieszkańców będą kluczowe dla adaptacji miasta do zmieniających się realiów technologicznych i społecznych.
Zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatu	Zanieczyszczenie środowiska, którego przyczyną są przede wszystkim działania ludzkie (przemysł, transport, rolnictwo, urbanizacja) to poważny problem, który ma wpływ na zdrowie ludzi, ekosystemy i jakość życia i przyczynia się do zmian klimatu. Skutki zmian klimatu to przede wszystkim zagrożenia zdrowotne i przyrodniczo-środowiskowe, wzrost zapotrzebowania na energię i systemy chłodzenia m.in. budynków (z uwagi na wzrost temperatury), potopienia miejskie, uszkodzenia infrastruktury i zniszczenia mienia, straty w sektorze przemysłu, handlu, rolnictwa i usług w wyniku ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zmiany klimatu i zanieczyszczenie środowiska wymuszają na władzach samorządów szereg działań związanych m.in. z przejściem na odnawialne źródła energii, rozwój budownictwa plusenergetycznego oraz infrastruktury wspierającej gospodarkę o obiegu zamkniętym. Istotne będzie też inwestowanie w zielone technologie energetyczne, recykling oraz systemy magazynowania energii, co przyczynić się może do zwiększenia odporności miasta na zmiany klimatyczne i ekstremalne zjawiska pogodowe.

Podsumowanie diagnozy - trendy globalne

Trend globalny	Potencjalne skutki dla gminy
Rosnące zapotrzebowanie na energię	Dla samorządów koniecznością stanie się transformacja energetyczna – zmiana systemu energetycznego w kierunku zrównoważonego rozwoju, efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Ważnymi działaniami w procesie transformacji energetycznej będzie modernizacja sieci energetycznych, promowanie efektywności energetycznej w budynkach, rolnictwie i przemyśle oraz edukacja i budowanie świadomości społecznej na temat oszczędnego korzystania z energii. Może okazać się konieczne opracowanie i wdrożenie polityk energetycznych w gminie.
Nasilająca się migracja ludności	Migracje (zewnętrzne i wewnętrzne) powodują zmiany w strukturze demograficznej i w składzie etnicznym wspólnoty samorządowej. Skutkiem migracji są zmiany w relacjach społecznych oraz wzrost różnorodności kulturowej i społecznej. Zmiany te mogą powodować konieczność tworzenia i realizacji polityk migracyjnych i włączeniowych, w tym konieczność tworzenia przestrzeni i wydarzeń publicznych sprzyjających integracji. Migracja może wpływać na rozwój gospodarczy i urbanistyczny, ale także powodować obciążenie systemów socjalnych i konieczność dostosowania usług do zmieniającej się struktury demograficznej mieszkańców.
Wzrost urbanizacji	Wzrost urbanizacji może powodować degradację środowiska naturalnego, problemy społeczne czy napięcia infrastrukturalne (presja na istniejącą infrastrukturę, w tym systemy wodociągowe, kanalizacyjne i energetyczne oraz wzrost kosztów utrzymania infrastruktury miejskiej). Wzrost urbanizacji może powodować konieczność przemodelowania procesów planowania urbanistycznego, w taki sposób by uwzględniało ono zrównoważony rozwój oraz minimalizowało negatywne skutki i maksymalizowało korzyści wynikające z rozwoju miasta.

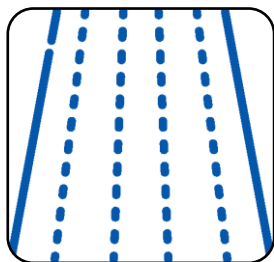
Podsumowanie diagnozy - trendy globalne

Trend globalny	Potencjalne skutki dla gminy
Starzenie się społeczeństwa (w krajach rozwiniętych)	Wraz ze starzeniem się społeczności lokalnej wzrasta zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i usługi opiekuńcze (formalne – świadczone przez instytucje, jak i nieformalne – świadczone przez członków rodziny). Pojawia się konieczność dostosowania polityki społecznej i mieszkaniowej do potrzeb starszych osób, w tym rozwijania programów wspierających aktywne starzenie się. Rośnie także znaczenie polityk prorodzinnych i migracyjnych gmin, które będą miały na celu łagodzenie skutków demograficznych. Starzenie się społeczeństwa wymusza konieczność podejmowania kompleksowych działań dostosowujących przestrzeń publiczną i dostarczane usługi do specyficznych potrzeb starszych osób. Starzenie się społeczeństwa może prowadzić do niedoboru pracowników w niektórych sektorach i problemów na lokalnym rynku pracy, mającym istotne znaczenie dla procesów rozwojowych gmin.
Rosnąca polaryzacja społeczna	Zjawisko rosnącej polaryzacji społecznej może wymusić konieczność podejmowania kompleksowych działań mających na celu promowanie integracji społecznej. Zjawisko to może powodować konieczność tworzenia i realizacji polityk włączeniowych, w tym konieczność tworzenia przestrzeni publicznych sprzyjających integracji, a także wpływać na wydolność systemu pomocy społecznej.

Podsumowanie diagnozy – czynniki zewnętrzne

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE WPŁYWAJĄCE NA ROZWÓJ GMINY:

Planowana realizacja trasy ekspresowej S12 oraz obwodnicy Zwolenia w ciągu drogi 79

Zmiany w finansowaniu JST

Polityka migracyjna państwa

Obniżający się potencjał Radomia jako ośrodka subregionalnego

Obniżający się poziom kwalifikacji i motywacji pracowników

Wnioski z diagnozy – wyzwania strategiczne

Wyzwania strategiczne to kluczowe problemy, bariery lub kwestie, które gmina Zwolen musi rozwiązać lub przezwyciężyć, aby osiągnąć swoje długoterminowe cele i wyróżnić się strategicznie.

Wyzwania te wynikają z analizy obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, potrzeb mieszkańców, trendów oraz potencjalnych zagrożeń, które mogą wpłynąć na rozwój gminy.

Wyzwania zostały podzielone na dwie grupy: wyzwania kluczowe, tj. te, które w największym stopniu wpływają na przyszłość gminy we wszystkich aspektach jej działalności oraz pozostałe, równie ważne, ale przypisane do czterech obszarów tematycznych (rysunek obok).

Wnioski z diagnozy – kluczowe wyzwania strategiczne

Demografia:

- Spadek populacji - od 2013 roku liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1034 osoby (6,15%). Aktualny i prognozowany spadek liczby dzieci i młodzieży oraz ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost populacji seniorów, może stanowić wyzwanie w kontekście rynku pracy oraz utrzymania i dostosowania do zmieniającej się liczby i struktury wiekowej mieszkańców infrastruktury społecznej i usług publicznych.

Gospodarka:

- Struktura gospodarki w dużej mierze oparta jest na działalności małych podmiotów gospodarczych. Ponad 83% firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co świadczy o niewielkiej liczbie większych przedsiębiorstw.
- Analiza m.in. miernika zużycia wody przez przemysł (spadek wartości wskaźnika o ponad 32% od 2013 roku) sugeruje, że lokalna działalność przemysłowa kurczy się.

Infrastruktura i środowisko:

- Rozbudowa infrastruktury technicznej dla utrzymania standardów ochrony środowiska. Choć sieć wodno-kanalizacyjna i gazowa w gminie rozwija się, systemy oczyszczania ścieków działają sprawnie, a poziom recyklingu odpadów wzrasta (z 12,43% w 2013 roku do 46,75% w 2023 roku), to rosnące wymagania stawiane przez uwarunkowania zewnętrzne (europejskie i krajowe) wymagają dalszych inwestycji w tym zakresie.
- Pomimo poprawy w gospodarce odpadami i rosnącej świadomości ekologicznej, wyzwaniem jest zagospodarowanie masy odpadów biodegradowalnych oraz promowanie nowych rozwiązań proekologicznych.

Bezpieczeństwo:

- Wzmacnianie poziomu bezpieczeństwa. Chociaż poziom bezpieczeństwa w gminie jest uznawany za wysoki, konieczne jest utrzymanie efektywności służb porządkowych oraz rozbudowa wsparcia w obszarze zarządzania kryzysowego.

Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania społeczne

Warunki mieszkaniowe:

- Zaspokojenie zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową, szczególnie jednorodzinną oraz wielorodzinną, ale dostępną dla mieszkańców (mieszkania komunalne, społeczne, socjalne). W niektórych obszarach gminy wciąż brakuje dobrze rozwiniętej infrastruktury technicznej niezbędnej do obsługi nowych osiedli mieszkaniowych.

Bezpieczeństwo zdrowotne:

- Rosnące potrzeby w zakresie usług zdrowotnych, w tym dostępu do opieki medycznej i profilaktyki zdrowotnej, zwłaszcza w kontekście starzejącej się populacji. Istotne będzie także zapewnienie odpowiedniej infrastruktury zdrowotnej i dostępności do usług medycznych.

Aktywność i integracja społeczna:

- Niski poziom aktywności społecznej oraz ograniczone możliwości integracji mieszkańców, szczególnie osób starszych. Potrzebne są inicjatywy sprzyjające budowaniu więzi społecznych, wspierające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz rozwijające lokalne formy pomocy a w dalszej przyszłości inicjatywy integracji i włączenia społecznego migrantów z innych krajów.

Edukacja i wychowanie:

- Dostosowanie systemu oświaty do zmniejszającej się liczby dzieci i młodzieży. Konieczność utrzymania odpowiedniej jakości edukacji oraz wsparcia dla młodzieży w kontekście zmieniającego się rynku pracy.

Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania gospodarcze

Rynek pracy:

- Dopasowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb lokalnego rynku pracy. Zmniejszająca się liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym i starzejące się społeczeństwo mogą prowadzić do trudności w znalezieniu wykwalifikowanych pracowników.
- Tworzenie nowych i atrakcyjnych miejsc pracy w gminie i obszarze funkcjonalnym gminy, zwłaszcza dla młodych osób, aby przeciwdziałać migracji do większych miast w poszukiwaniu zatrudnienia.

Otoczenie biznesu:

- Rozwój otoczenia biznesowego, w tym wsparcie dla przedsiębiorców i innowacyjnych inicjatyw. Brakuje odpowiednich narzędzi i wsparcia dla start-upów oraz małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie finansowania i doradztwa.
- Konieczność lepszego wykorzystania lokalnych zasobów (rolnictwo, przetwórstwo, przemysł, budownictwo, surowce energetyczne), aby przyciągnąć inwestorów i rozwijać przedsiębiorczość na miejscu.

Rolnictwo:

- Modernizacja i adaptacja rolnictwa do zmieniających się warunków rynkowych. Inwestycje w nowoczesne technologie, a także wsparcie dla rolników w zakresie dywersyfikacji produkcji i zwiększenia opłacalności działalności rolnej. Inwestycje w nowe technologie, podnoszące wydajność produkcji i przetwórstwa, także z uwagi na zmniejszającą się liczbę młodych ludzi zainteresowanych pracą w rolnictwie.

Infrastruktura techniczna:

- Dalsze inwestycje w lokalną infrastrukturę drogową i techniczną, szczególnie w zakresie transportu i komunikacji. Poprawa jakości dróg lokalnych i infrastruktury transportowej ułatwiających dostęp do rynków zewnętrznych, w tym rynków zbytu i pracy.

Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania klimatyczno-środowiskowe

Zanieczyszczenie powietrza i niska emisja:

- Niska emisja (głównie zanieczyszczenia wynikające z użytkowania przestarzałych pieców grzewczych), mimo wdrożonych działań w ramach programów takich jak "Czyste Powietrze". Dalsze inwestycje w modernizację systemów grzewczych oraz wsparcie dla mieszkańców w przechodzeniu na ekologiczne źródła energii.

Ochrona wód i zagrożenia związane z suszami:

- Okresowe susze, także z uwagi na zmiany klimatyczne. Poprawa zarządzania zasobami wodnymi, w tym ochrona wód gruntowych i powierzchniowych, m.in. przez rozwijanie infrastruktury retencyjnej.

Bioróżnorodność i ochrona terenów zieleni:

- Ochrona ekosystemów, w tym terenów zielonych oraz lasów.

Wnioski z diagnozy – pozostałe wyzwania przestrzenne

Zagospodarowanie przestrzenne i rozwój osadnictwa:

- Planowanie i rozwój przestrzeni w sposób zrównoważony, szczególnie jeśli chodzi o zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i jednoczesna ochrona terenów rolniczych oraz zielonych. Odpowiednie dostosowane infrastruktury technicznej i społecznej przy rozwoju nowych osiedli, aby uniknąć rozproszenia budownictwa i nadmiernej presji na środowisko.

Transport i komunikacja:

- Utrzymanie i rozwój (budowa, modernizacja) sieci komunikacyjnych (infrastruktury drogowej) oraz poprawa połączeń transportu publicznego, zarówno wewnątrz gminy, jak i z jej otoczeniem, także w związku z nowymi powiązaniem transportowymi o znaczeniu regionalnym i krajowym.

Rewitalizacja i ochrona dziedzictwa kulturowego:

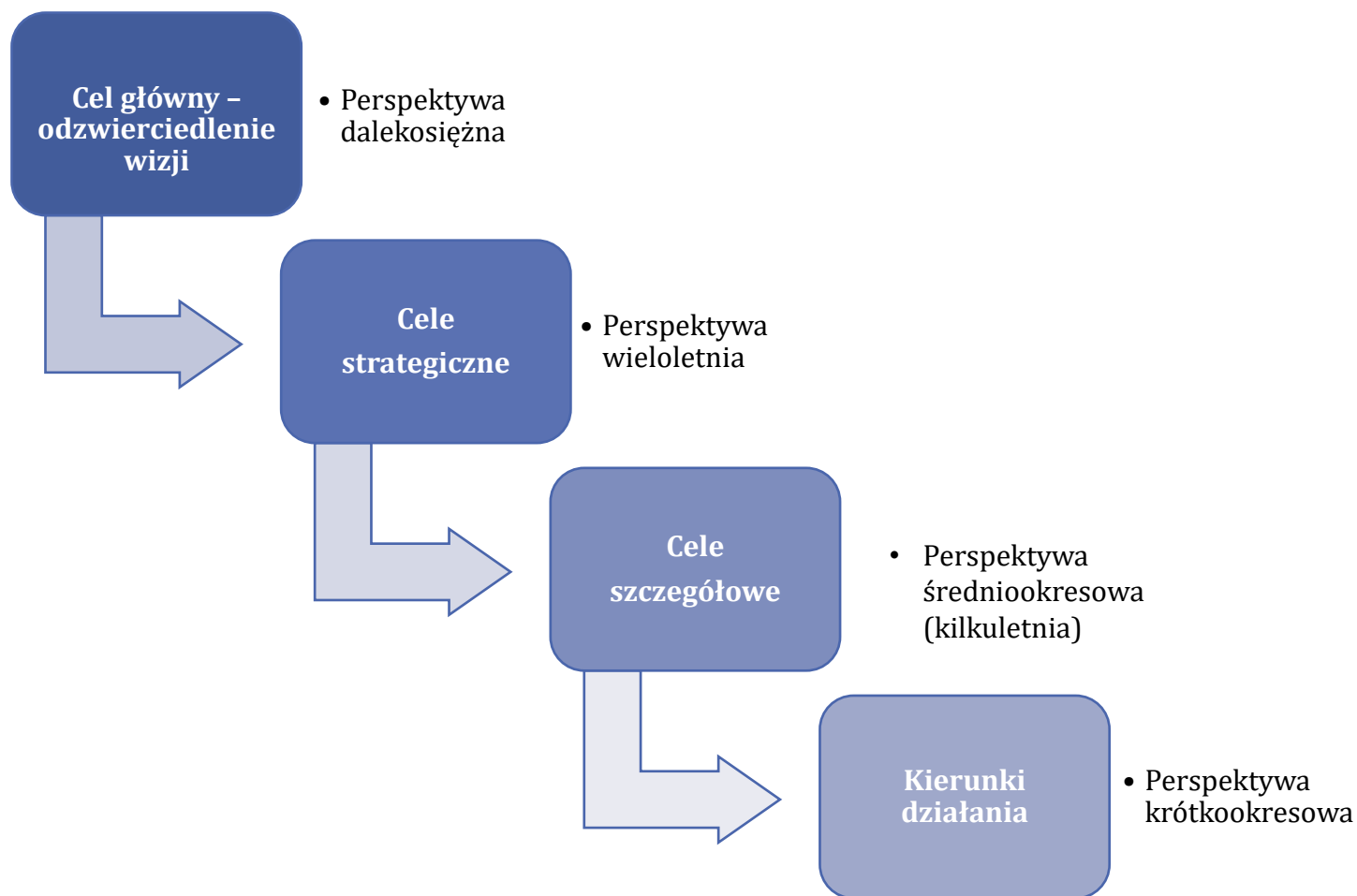
- Rewitalizacja i ochrona zdegradowanych obszarów miejskich, w tym zabytkowych części miasta i zabytków w gminie. Zachowanie dziedzictwa kulturowego w sposób harmonijny z nowoczesnym rozwojem przestrzeni, ale także tworzący produkt turystyczny, poprzez dobre powiązania przestrzenne, w tym komunikacyjne poszczególnych jego elementów.

Część programowa strategii

Rozdział opisuje cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; kierunki rozwoju działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych; oczekiwane rezultaty planowanych działań, oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Logika interwencji strategicznej

Wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz wyzwania strategiczne, określone w toku diagnozy, zostały uwzględnione w partycypacyjnym procesie określania wizji rozwoju gminy, formułowania celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań strategicznych, zgodnie z przyjętą logiką interwencji (Rysunek obok).

Logika interwencji strategicznej

- **Wizja** - wskazuje na wartości, cel główny oraz charakter rozwoju, jaki ma zostać osiągnięty. Jest ona wyrazem aspiracji społeczności lokalnej, władz oraz innych interesariuszy, a także fundamentem, na którym opierają się bardziej szczegółowe cele i kierunki działań. Wizja jest odpowiedzią na pytanie: kim chcemy być w przyszłości, jaką wspólnotą?
- **Cel główny** – określa pożądany stan, do którego dana gmina chce dążyć w przyszłości; wyraża ona wizję gminy.
- **Cele strategiczne** – ogólny stan/efekt, do którego osiągnięcia dąży gmina. Założono, że cele strategiczne wskazywać będą generalny kierunek postępowania gminy w realizacji wizji jej rozwoju i służyć będą do ustalenia priorytetów w zakresie działań oraz alokacji zasobów. Cele strategiczne będą mieć charakter długofalowy i zostaną zdefiniowane w obszarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym.
- **Cele szczegółowe** – cele niższego rzędu, dotyczące średniego horyzontu czasowego, określające sposoby realizacji celów strategicznych.
- **Kierunki działań** – kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności planistycznej, wdrożeniowo-operacyjnej, w tym finansowej i organizacyjnej), podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Założono, że kierunki działań służyć będą realizacji założonych celów i będą podstawą do planowego wdrażania strategii. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych będą się wzajemnie przenikać i uzupełniać.

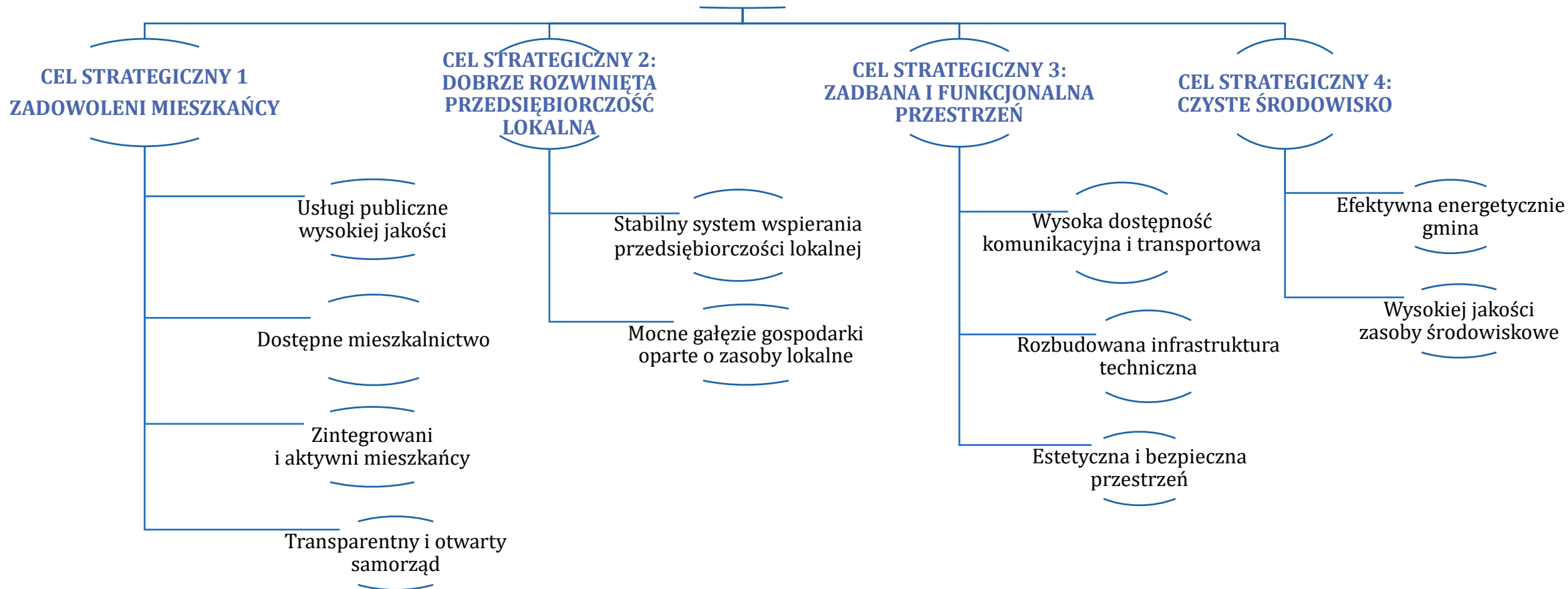
Wizja rozwoju gminy

WIZJA GMINY ZWOLEŃ DO 2050 ROKU:

GOŚCINNA I PRZYJAZNA GMINA ZWOLEŃ MIEJSCEM ROZWINIĘTEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI OPARTEJ O LOKALNE POTENCJAŁY I ZASOBY (LUDZKIE, PRZYRODNICZE, KULTUROWE I INFRASTRUKTURALNE), WYRÓŻNIAJĄCYM SIĘ DOBRYMI WARUNKAMI MIESZKANIOWYMI, FUNKCJONALNĄ I ZADBANĄ PRZESTRZENIĄ ORAZ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUGAMI PUBLICZNYMI

Cel główny, cele strategiczne i cele szczegółowe

CEL GŁÓWNY: PRZYJAZNE I GOŚCINNE MIEJSCE DO ŻYCIA I PRACY

Cele i kierunki działania – wymiar społeczny

CEL STRATEGICZNY: ZADOWOLENI MIESZKAŃCY	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Usługi publiczne o wysokiej jakości	○ modernizacja istniejących lub budowa nowych, wielofunkcyjnych budynków użyteczności publicznej, w tym budynków, w których będą realizowane usługi społeczne (np. domów opieki, domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych), ○ poprawa dostępności do usług opieki przedszkolnej i żłobkowej, ○ poprawa jakości edukacji podstawowej i wsparcie rozwoju pozaszkolnych form edukacji, ○ wdrożenie nowoczesnych programów edukacyjnych i metod nauczania w placówkach wychowania i oświaty, w tym wspierających działania na rzecz budowania kadr z kompetencjami dostosowanymi do lokalnego rynku pracy, ○ rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz infrastruktury kulturalnej, ○ rozwój i dostosowanie oferty spędzania czasu wolnego, w tym oferty kulturalnej i oferty sportowej do potrzeb mieszkańców, ○ promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców, ○ wdrożenie systemów dotacyjnych i długookresowych programów zachęt dla podmiotów prywatnych realizujących usługi publiczne, ○ cyfryzacja usług publicznych, w tym wprowadzanie inteligentnych systemów zarządzania usługami w gminie, ○ rozwój współpracy z innymi JST, w tym z obszaru funkcjonalnego Zwolenia (np. gminami powiatu zwoleńskiego i powiatem) w celu zintegrowania usług publicznych, ○ utworzenie i uruchomienie inkubatora organizacji pozarządowych, ○ wdrożenie programu podnoszenia kompetencji i kwalifikacji przez pracowników gminy i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar społeczny – c.d.

CEL STRATEGICZNY: ZADOWOLENI MIESZKAŃCY	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Dostępne mieszkalnictwo	- o tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, - o rozwój budownictwa komunalnego i wsparcie budownictwa społecznego, - o wspieranie rozwoju i funkcjonowania społecznych inicjatyw mieszkaniowych, - o promowanie energooszczędnych technologii budowlanych, - o wprowadzanie zachęt dla inwestorów realizujących projekty mieszkalnictwa dostępnego, - o włączenie zieleni (w tym skwerów, ogrodów, pasów zieleni) w przestrzeń urbanistyczną osiedli, - o wsparcie społeczności lokalnych w planowaniu osiedli i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.
Zintegrowani i aktywni mieszkańcy	- o tworzenie wielofunkcyjnych centrów aktywności lokalnej i integracji mieszkańców oraz przestrzeni publicznych, dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych i potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - o wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych, kulturalnych i przedsiębiorczości, - o promowanie zaangażowania społecznego i obywatelskiego oraz działań wolontaryjnych, - o kształtowanie potraw prospołecznych. - o rozwój programów wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, - o eliminacja barier cyfrowych i likwidacja barier architektonicznych w budynkach i przestrzeniach publicznych, - o dostosowanie przestrzeni i uprawnienie komunikacji dla osób o ograniczonej mobilności lub z niepełnosprawnościami, - o wspieranie edukacji dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, - o wspieranie rozwoju e-usług, w tym dla grup defaworyzowanych i wykluczonych, - o wspieranie osób wykluczonych, w tym z niepełnosprawnościami przy załatwianiu spraw administracyjnych, - o edukacja i współpraca społeczna w zakresie promowania dostępności i włączenia społecznego, i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar społeczny – c.d.

CEL STRATEGICZNY: ZADOWOLENI MIESZKAŃCY	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Otwarty i transparentny samorząd	○ zwiększanie dostępności do danych publicznych, ○ wdrażanie modelu komunikacji społecznej, w tym cyfrowej ukierunkowanej na różne grupy społeczne i zawodowe, ○ wzmacnianie partycypacji i rozwijanie form współpracy ze społecznością lokalną, w tym opracowanie i wdrożenie polityk współpracy z różnymi grupami mieszkańców, ○ organizowanie szkoleń, warsztatów i kampanii informacyjnych dotyczących funkcjonowania samorządu i możliwości angażowania się w sprawy publiczne, ○ promowanie postaw obywatelskich i zachęcanie do współtworzenia lokalnych polityk, ○ wprowadzenie systemu oceny jakości usług świadczonych przez gminę, ○ zapewnienie koordynacji działań między strukturami organizacyjnymi gminy oraz z działaniami innych instytucji publicznych, i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar gospodarczy

CEL STRATEGICZNY: DOBRZE ROZWINIĘTA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Stabilny system wspierania przedsiębiorczości	- o utworzenie strefy przemysłowej wzdłuż głównych dróg o znaczeniu ponadlokalnym, przebiegających przez gminę - o rozwój nowoczesnej infrastruktury wspomagającej prowadzenie działalności gospodarczej, w tym ułatwianie dostępu przedsiębiorcom do wiedzy, informacji i finansowania, - o wprowadzanie długookresowego systemu zachęt dla przedsiębiorców i inwestorów, - o wspieranie przedsiębiorczości i współpracy, szczególnie w obszarze turystyki, kultury i rekreacji oraz rolnictwa, - o wdrażanie programów stypendialnych i stażowych dla absolwentów lokalnych szkół lub o wykształceniu atrakcyjnym dla lokalnego rynku pracy, - o promowanie i rozwijanie współpracy międzysektorowej oraz partnerstwa publiczno-prywatnego, - o budowanie systemu edukacji poprzedsiebiorczej oraz edukacji w zakresie nowych technologii, - o uruchomienie inkubatora przedsiębiorczości, - o tworzenie atrakcyjnego wizerunku gminy, w tym zbudowanie marki gminy w oparciu o zasoby lokalne, - o zbudowanie systemu komunikacji z otoczeniem zewnętrznym i rozwijanie współpracy z mediami, - o organizacja wydarzeń mających na celu promowanie gminy, - i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar gospodarczy- c.d.

CEL STRATEGICZNY: DOBRZE ROZWINIĘTA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ LOKALNA	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Mocne gałęzie gospodarki oparte o zasoby lokalne	- o tworzenie warunków dla rozwoju i wspieranie rozwoju branży logistycznej, rolniczej i turystycznej, w tym wprowadzenie systemu zachęt dla lokowania się na terenie gminy przedsiębiorstw z ww. branż, w szczególności na obszarach posiadających potencjał dla rozwoju turystyki, w tym kulturowej, - o organizacja szkoleń z zakresu obsługi nowoczesnych technik rolniczych, zwiększających efektywność produkcji, - o promowanie współpracy rolników z przedsiębiorstwami z innych branż, - o wprowadzenie systemu wsparcia dla gospodarstw agroturystycznych, oferujących lokalne produkty i pielęgnujących dziedzictwo kulturowo-historyczne regionu, - o wzmacnianie preferowanych kierunków produkcji rolniczej i przemysłu rolno-spożywczego, - o rozwijanie (w tym oznakowanie) infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek turystycznych, edukacyjnych i pieszych, rowerowych i konnych, - o urządzenie lub zagospodarowanie terenów rekreacyjnych, - o budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych i turystycznych, - o kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców, - o wspieranie konserwacji i modernizacji oraz rewitalizacji obiektów i obszarów zabytkowych lub cennych przyrodniczo/kulturowo, w tym w szczególności w miejscowościach posiadających potencjał do turystyki kulturowej (Zwoleń, Sycyna, Jasieniec), modernizacja lub budowa lokalnych muzeów, archiwów i innych obiektów mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, - o zbudowanie zintegrowanego produktu turystycznego w oparciu o lokalne zasoby i dziedzictwo kulturowe, - o budowanie współpracy między podmiotami współpracującymi w branży turystycznej, w tym utworzenie klastra turystycznego, - o zorganizowanie sieci schronisk młodzieżowych na bazie gminnych placówek oświatowych, - o promowanie lokalnej kultury, tradycji historii i dziedzictwa, - i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar klimatyczno-środowiskowy

CEL STRATEGICZNY: CZYSTE ŚRODOWISKO	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Efektywna energetycznie gmina	○ termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, ○ wymiana oświetlenia na energooszczędne i modernizacja/wymiana źródeł ciepła, ○ promowanie odnawialnych źródeł energii oraz inwestycje w gminne odnawialne źródła energii, ○ wsparcie mieszkańców w modernizacji źródeł ciepła i systemów grzewczych oraz lokalnych firm w modernizacji technologii produkcji, ○ promowanie zrównoważonego budownictwa i budownictwa ekologicznego, ○ promowanie rozwoju społeczności energetycznych oraz ekologicznej energetyki rozproszonej, ○ organizowanie akcji edukacyjnych, wdrożenie zachęt i programów angażowania społeczności w zakresie działań poprawiających efektywność energetyczną, ○ wdrażanie i rozwój inteligentnych systemów zarządzania energią i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar klimatyczno-środowiskowy – c.d

CEL STRATEGICZNY: CZYSTE ŚRODOWISKO	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Wysokiej jakości zasoby środowiskowe	- o wprowadzenie systemu monitoringu stanu środowiska, rozwój inteligentnych systemów prośrodowiskowych, w tym zarządzania odpadami, - o rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków) i rozwój infrastruktury recyklingowej, - o realizacja lub wspieranie recyklingu ścieków (w tym kompostowanie osadów ściekowych, przetwarzanie osadów ściekowych na nawóz), - o rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury, - o budowa systemów przeciwpowodziowych, renaturyzacja rzek i mokradeł oraz promowanie technologii retencji wody w miastach, - o zabezpieczenie źródeł wody pitnej przed zanieczyszczeniem oraz efektywne zarządzanie zasobami wodnymi, - o zwiększanie powierzchni przepuszczalnych w mieście i budowa zbiorników retencyjnych, - o promowanie technologii rolnictwa precyzyjnego, różnicowania upraw i zwiększania bioróżnorodności oraz gospodarki w obiegu zamkniętym, - o ochrona obszarów cennych przyrodniczo i lasów, zalesianie i zazielenianie terenów miejskich, instalacja zielonych ścian i dachów, - o ochrona i przywracanie ekosystemów, - o organizowanie akcji edukacyjnych, wdrożenie zachęt i programów angażowania społeczności w zakresie działań prośrodowiskowych, i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar przestrzenny

CEL STRATEGICZNY: ZADBANA I FUNKCJONALNA PRZESTRZEŃ	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Wysoka dostępność komunikacyjna i transportowa	- o współpraca z innymi JST w zakresie usprawnienia dostępności transportu publicznego w gminie, - o poprawa dostępności komunikacyjnej do kluczowych obszarów gospodarczych w gminie, - o rozwój systemu dróg, ciągów pieszo-rowerowych i chodników (w tym budowa i modernizacja), - o budowa ścieżek rowerowych i chodników łączących kluczowe punkty w mieście i wsiach, - o promowanie transportu aktywnego jako alternatywy dla samochodów, - o wspieranie elektromobilności i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.
Rozbudowana infrastruktura techniczna	- o budowa i modernizacja infrastruktury technicznej (internet, sieć telekomunikacyjna, sieć ciepłownicza, gazowa, sieć energetyczna, sieć wodno-kanalizacyjna, oczyszczalnia ścieków, punktów zbiórki odpadów), - o poprawa dostępności do infrastruktury technicznej, - o wspieranie zrównoważonego rozwoju infrastruktury technicznej (w tym wykorzystanie ekologicznych materiałów i technologii), i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Cele i kierunki działania – wymiar przestrzenny – c.d.

CEL STRATEGICZNY: ZADBANA I FUNKCJONALNA PRZESTRZEŃ	
Cele szczegółowe	Kierunki działania
Estetyczna i bezpieczna przestrzeń	○ rewitalizacja przestrzeni publicznych, ○ zwiększanie ilości terenów zielonych (np. parki, skwery) i utrzymanie terenów cennych przyrodniczo na terenie gminy, ○ zwiększenie udziału zieleni, w tym wysokiej w parkach, skwerach, zieleńcach i pasach drogowych, ○ rozwój przestrzeni publicznych sprzyjających integracji mieszkańców, ○ wyposażenie przestrzeni publicznych w małą architekturę i infrastrukturę sprzyjającą odpoczynkowi i integracji mieszkańców, ○ podejmowanie działań ograniczających chaos wizualny w przestrzeni, zwiększających estetykę i funkcjonalność przestrzeni, ○ zapewnienie poszanowania lokalnych tradycji architektonicznych, ○ promowanie lokalnej kultury i sztuki w przestrzeniach publicznych, ○ wdrażanie rozwiązań technologicznych poprawiających funkcjonalność przestrzeni, ○ rozwój inteligentnego oświetlenia w miejscach i budynkach publicznych, ○ działania edukacyjne na temat estetyki przestrzeni publicznej i wdrożenie systemu zachęt do dbania o otoczenie, ○ wdrażanie inteligentnych rozwiązań, w tym związanych z bezpieczeństwem na drogach oraz innych przestrzeniach publicznych, ○ rozwój systemu bezpieczeństwa na terenie gminy, w tym monitoringu miejskiego i monitoringu ruchu, ○ edukacja i współpraca społeczna w zakresie promowania bezpieczeństwa, ○ wsparcie dla służb zajmujących się ochroną bezpieczeństwa, ○ i inne kierunki działań służące realizacji tego celu szczegółowego.

Komplementarność celów strategicznych

Komplementarność celów strategicznych gminy Zwoleń, w kontekście wizji jej rozwoju jako „**PRZYJAZNEGO I GOŚCINNEGO MIEJSCA DO ŻYCIA I PRACY**”, polega na harmonijnym współdziałaniu różnych obszarów rozwoju w celu stworzenia nowoczesnej i zrównoważonej przestrzeni życia społecznego.

Każdy z celów strategicznych wspiera realizację pozostałych, co zapewnia spójność i efektywność w realizacji wizji gminy Zwoleń.

Dzięki wzajemnemu uzupełnianiu się celów w obszarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym zapewniony jest zrównoważony, harmonijny rozwój gminy, który warunkuje wysoką jakość życia mieszkańców i tworzy atrakcyjne warunki do inwestowania i pracy.

Działania na rzecz integracji społecznej i aktywizacji oraz budowania tożsamości lokalnej wzmacniają aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców, konieczną dla rozwoju gospodarczego w oparciu o endogenne zasoby i społeczne więzi - zintegrowana wspólnota to aktywni mieszkańcy i przedsiębiorcy, którzy współtworzą lokalną gospodarkę.

Działania podejmowane w ramach wsparcia zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego mogą skutkować zwiększeniem efektywności energetycznej gminy i przyczyniać się do poprawy stanu środowiska naturalnego.

Dobrze rozwinięta gospodarka przyciąga nowych mieszkańców i zwiększa dostępność usług, w tym usług publicznych, co wzmacnia zintegrowaną wspólnotę.

PRZYJAZNE I GOŚCINNE MIEJSCA DO ŻYCIA I PRACY

Inwestycje w infrastrukturę techniczną wspierają rozwój gospodarczy i społeczny gminy. Budowa przebiegających przez gminę dróg o znaczeniu ponadlokalnym może przyczynić się do rozwoju branży logistycznej.

Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej, związanej z recyklingiem odpadów, a także wykorzystanie ekologicznych rozwiązań przy budowie lub modernizacji infrastruktury wspiera zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Estetyczne i dostępne przestrzenie publiczne stanowią miejsca integracji społecznej oraz wspierają aktywność mieszkańców i inkluzję społeczną.

Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego wpływa na rozwój lokalnej gospodarki, w szczególności w branży turystycznej i rolniczej.

Wysoka jakość środowiska warunkuje wysoką jakość życia na terenie gminy i wpływa na zadowolenie mieszkańców.

Działania podejmowane na rzecz efektywności energetycznej przyczyniają się do uwolnienia zasobów finansowych, które można przeznaczyć na realizację usług publicznych odpowiadających potrzebom mieszkańców.

Rezultaty długoterminowe i średnioterminowe działań

Rezultaty to bezpośrednie efekty działań podejmowanych dla realizacji celów strategicznych. Są to efekty uzyskane w wyniku zrealizowania działań. Mają one charakter długoterminowy (oznaczone kolorem niebieskim na schemacie poniżej) i średnioterminowy (oznaczone kolorem czarnym na schemacie poniżej).

Wskaźniki. Rezultaty i wskaźnik oddziaływania

Wskaźniki oddziaływania, wskaźniki rezultatów długookresowych i średniookresowych to narzędzia służące do oceny skuteczności strategii w kontekście realizacji wizji i celów rozwojowych gminy.

Pomagają śledzić postępy w realizacji celów, dostosowywać działania do bieżących potrzeb i monitorować długoterminowy wpływ podejmowanych decyzji.

○ WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA

Wskaźniki oddziaływania mierzą długoterminowy wpływ strategii na społeczność, gospodarkę lub inne kluczowe aspekty funkcjonowania gminy. Skupiają się na ogólnych zmianach strukturalnych i jakościowych, które są wynikiem realizacji strategii.

Oddziaływanie strategii	Nazwa wskaźnika oddziaływania	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Ograniczenie spadku populacji gminy	Zmiana liczby ludności w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym	-	⇔ Stabilizacja	GUS	Jednorazowo w 2030 r.

○ WSKAŹNIKI REZULTATÓW DŁUGOOKRESOWYCH

Mierzą rezultaty widoczne po dłuższym czasie realizacji strategii (kilku latach) ale nie są jeszcze końcowym efektem oddziaływania. Skupiają się na osiągnięciach, które będą miały trwały wpływ na gminę. Zostały one w tekście wyróżnione kolorem szarym

○ WSKAŹNIKI REZULTATÓW ŚREDNIOOKRESOWYCH

Odnoszą się do rezultatów, które są widoczne po średnim okresie realizacji strategii, zwykle po roku (do kilku lat). Mierzą postępy w realizacji celów strategicznych i pozwalają na ocenę, czy kierunki działań zostały dobrane prawidłowo do realizacji celów.

Rezultaty działań i ich wskaźniki w wymiarze społecznym

Rezultat	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Wzrost zadowolenia z jakości życia w gminie	Poziom zadowolenia z jakości życia w gminie	skala 1-5	↑↑ Wzrost	Badanie ankietowe mieszkańców	Raz na dwa lata
Poprawa jakości usług publicznych	Współczynnik skolaryzacji brutto szkół podstawowych	-	↔ Stabilizacja	GUS/BDL	Roczna
	Udział dzieci objętych opieką przedszkolną w grupie wiekowej 3-6 lat	%	↑↑ Wzrost	GUS/BDL	Roczna Roczna
	Udział osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez gminę w ogólnej liczbie mieszkańców	%	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Zwiększenie dostępności mieszkaniowej	Liczba nowo wybudowanych inwestycji mieszkaniowych (w tym mieszkania komunalne, socjalne, społeczne)	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Wzrost poziomu aktywności i integracji mieszkańców	Liczba wdrożonych przez gminę rozwiązań architektonicznych poprawiających dostępność architektoniczną przestrzeni i budynków użyteczności publicznej	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Wzrost zaufania do samorządu	Poziom zaufania mieszkańców do działań samorządu	%	↑↑ Wzrost	Badanie ankietowe mieszkańców	Raz na dwa lata

Rezultaty działań i ich wskaźniki w wymiarze gospodarczym

Rezultat	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Poprawa konkurencyjności gminy	Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w CIT na 1 mieszkańca	PLN	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Raz na dwa lata
Wzrost aktywności gospodarczej	Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w PIT na 1 mieszkańca	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Wzrost znaczenia turystyki, i logistyki w gospodarce lokalnej	Liczba turystów odwiedzających gminę	osoba	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Dochody budżetu gminy z tytułu podatku od środków transportu	PLN	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna

Rezultaty działań i ich wskaźniki w wymiarze przestrzennym

Rezultat	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Poprawa jakości przestrzeni i dostępności do infrastruktury	Poziom zadowolenia z jakości przestrzeni i z dostępności infrastruktury	Skala 1-5	↑↑ Wzrost	Badanie ankietowe mieszkańców	Raz na dwa lata
Poprawa dostępności drogowej i transportowej	Długość nowo wybudowanych przez gminę lub zmodernizowanych dróg	km	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km ² na terenie gminy	km	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Rozwój infrastruktury technicznej	Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej	%	↑↑ Wzrost	GUS/BDL	Roczna
	Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej	%	↑↑ Wzrost	GUS/BDL	Roczna
	Odsetek osób korzystających z sieci gazowej	%	↑↑ Wzrost	GUS/BDL	Roczna

Rezultaty działań i ich wskaźniki w wymiarze przestrzennym – c.d.

Rezultat	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych i bezpieczeństwa	Udział powierzchni cennych przyrodniczo prawnie chronionych w powierzchni gminy	%	↔ Stabilizacja	GUS/BDL	Roczna
	Udział terenów zieleni i lasów w powierzchni gminy	%	↔ Stabilizacja	GUS/BDL	Roczna
	Liczba ulepszonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Liczba nowo wybudowanych przez gminę lub zmodernizowanych obiektów służących integracji mieszkańców	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna

Rezultaty działań i ich wskaźniki w wymiarze klimatyczno-środowiskowym

Rezultat	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Zakładana zmiana	Źródła danych	Częstotliwość badania
Poprawa jakości środowiska	Poziom zadowolenia z jakości środowiska	Skala 1-5	↑↑ Wzrost	Badanie ankietowe mieszkańców	Raz na dwa lata
Poprawa efektywności energetycznej gminy	Łączna moc OZE zainstalowanych na gminnych obiektach użyteczności publicznej	kW	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
Poprawa jakości wód, gleb i powietrza	Liczba nowo wybudowanej lub zmodernizowanej infrastruktury zielono-niebieskiej	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Udział odpadów komunalnych segregowanych odebranych od mieszkańców w odpadach komunalnych ogółem odebranych od mieszkańców	%	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Odsetek budynków przyłączonych do sieci kanalizacyjnej w gminie	%	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna
	Liczba tradycyjnych źródeł ciepła wymienionych na ekologiczne źródła ciepła	szt.	↑↑ Wzrost	Dane własne gminy	Roczna

Część przestrzenna strategii

Rozdział zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje dla polityki przestrzennej gminy. Rozdział wskazuje również na obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy to **docelowy** układ elementów składowych przestrzeni wskazujący:

- o strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- o system powiązań przyrodniczych,
- o główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- o główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

- granica gminy miejsko-wiejskiej
- granice miejscowości

System powiązań przyrodniczych

- lasy
- /// korytarze ekologiczne i obszary objęte formami ochrony przyrody
- wody powierzchniowe
- ciekі wodne

Struktura sieci osadniczej wraz z hierarchią jednostek

- ośrodek podstawowy miejski
- ośrodek wspomagający
- miejscowość wiejska

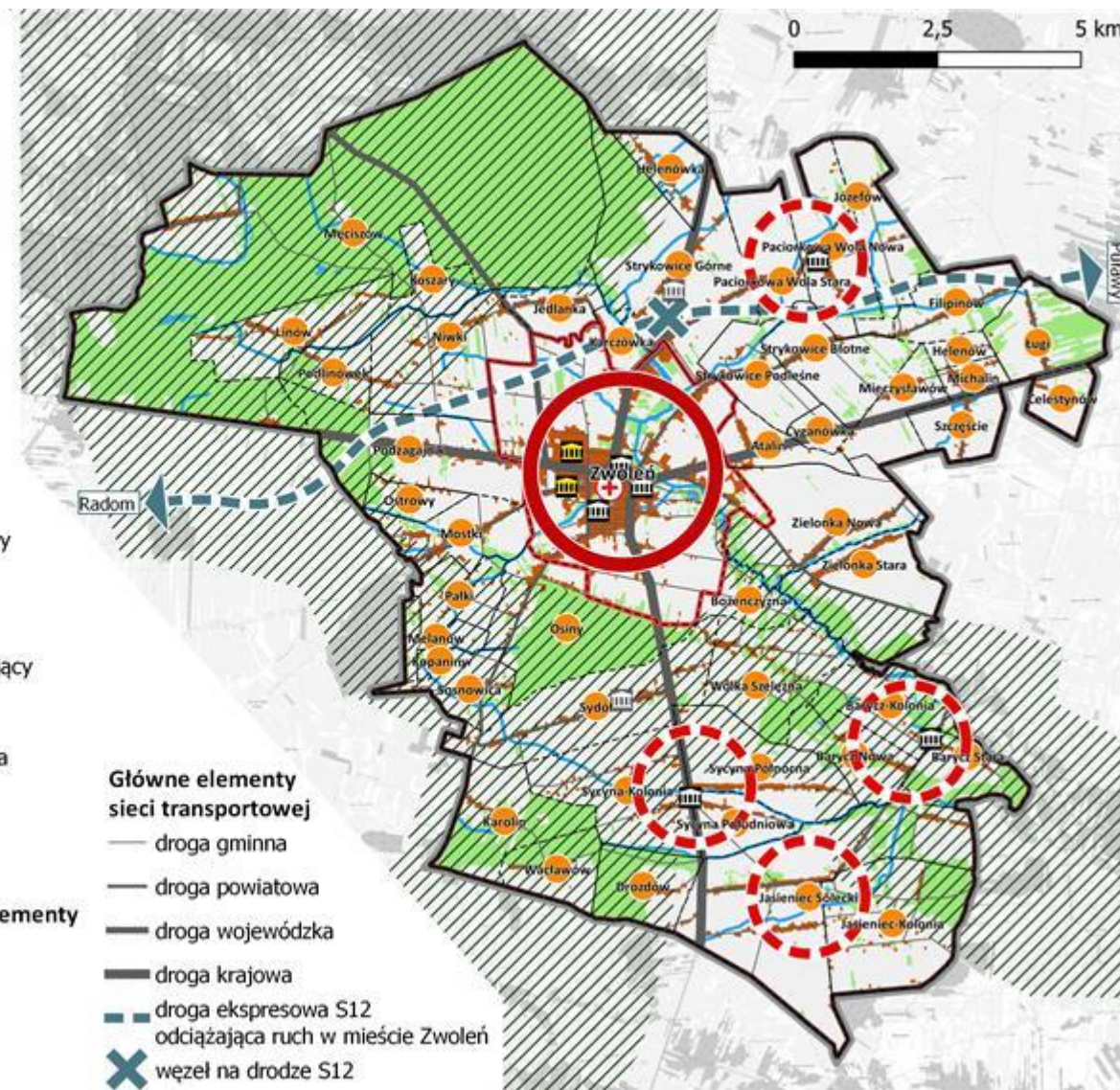
- Obszar zabudowany i podstawowy obszar uzupełnienia zabudowy

Infrastruktura społeczna - wybrane elementy

- szkoła podstawowa
- szkoła podstawowa - filia
- szkoła ponadpodstawowa
- ⊕ szpital

Główne elementy sieci transportowej

- droga gminna
- droga powiatowa
- droga wojewódzka
- droga krajowa
- droga ekspresowa S12
- ⊗ odcciążająca ruch w mieście Zwoleń
- ⊗ węzeł na drodze S12

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

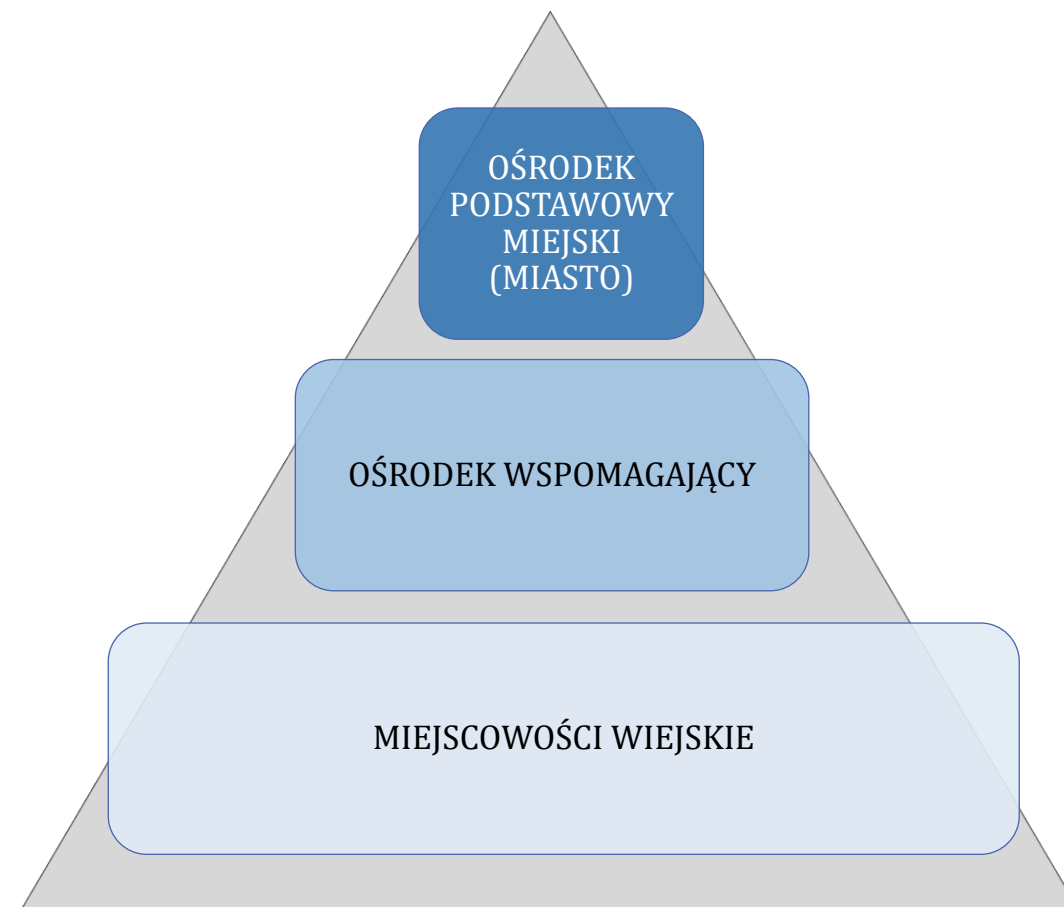
STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ

Układ osadniczy gminy Zwolen ma charakter hierarchiczny i składa się z miasta, ośrodków wspomagających oraz ośrodków wiejskich. Odzwierciedla on zróżnicowanie funkcjonalne, społeczne i gospodarcze poszczególnych jednostek osadniczych, które dopełniają się, tworząc współzależny system powiązań w ramach wspólnoty samorządowej.

Struktura osadnicza gminy jest i będzie oparta na mieście Zwolen jako centralnym ośrodku administracyjnym i usługowym (ośrodku podstawowym miejskim). Miasto pełni funkcję lokalnego centrum społeczno-gospodarczego, zapewniając mieszkańcom gminy dostęp do kluczowych usług oraz instytucji administracji, edukacji, kultury i opieki zdrowotnej.

Ośrodki wspomagające organizują i wspierają lokalne inicjatywy społeczne i kulturalne odpowiadające potrzebom mieszkańców obszarów wiejskich. Ośrodki wspomagające zostały wyodrębnione z uwagi na usytuowanie w nich najważniejszych elementów infrastruktury społecznej, tj. szkoły (z wyłączeniem filii).

HIERARCHIA OŚRODKÓW OSADNICZYCH

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

ROLA JEDNOSTEK (OŚRODKÓW) OSADNICZYCH

OŚRODEK PODSTAWOWY MIEJSKI - MIASTO ZWOLEŃ

Miasto stanowi centrum układu osadniczego, pełniąc rolę głównego ośrodka administracyjnego, gospodarczego, kulturalnego i edukacyjnego wspólnoty samorządowej. Koncentrują się w nim urzędy (także szczebla powiatowego), szkoły średnie, instytucje zdrowotne (w tym szpital powiatowy), podmioty gospodarcze. Miasto przyciąga mieszkańców całej gminy, dzięki koncentracji usług i podmiotów oferujących pracę.

OŚRODKI WSPOMAGAJĄCE

Ośrodki wspomagające pełnią funkcje uzupełniające względem miasta. Tworzą je dwie lub trzy scalone osadniczo miejscowości wiejskie, stanowiące funkcjonalną całość, ze stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturą społeczną i kulturalną. Ośrodki wspomagające stanowią pośredni poziom w hierarchii osadniczej, wspierając realizację przez gminę usług społecznych i kulturalnych oraz stanowiąc miejsca rozwoju działalności gospodarczej.

W Jasieńcu zlokalizowane są: placówka Ochotniczej Straży Pożarnej, filia biblioteki miejsko-gminnej, świetlica wiejska, w której organizowane są lokalne wydarzenia kulturalne, działa też stowarzyszenie kulturalno-oświatowe. W Sycynie: szkoła podstawowa, filia biblioteki miejsko-gminnej, stowarzyszenie oświatowe inicjujące organizację imprez i wydarzeń kulturalnych. W ww. miejscowościach zlokalizowane są także obiekty i obszary zabytkowe lub cenne przyrodniczo albo kulturowo, tworzące potencjał do rozwoju turystyki kulturowej; w Sycynie planuje się budowę Europejskiego Centrum Renesansu. W Baryczy oraz w Paciorkowej Woli zlokalizowane są szkoły podstawowe, pełniące poza funkcjami edukacyjnymi, także funkcje kulturalne i oświatowe

MIEJSCOWOŚCI WIEJSKIE

Pełnią głównie funkcję rolniczą i mieszkalną; część z nich jest pozbawiona rozwiniętej infrastruktury społecznej (choć w niektórych z miejscowości zlokalizowane są filie szkół podstawowych); w niektórych realizowane są podstawowe usługi (np. handlowe). Mieszkańcy tych miejscowości zwykle korzystają z usług i infrastruktury innych ośrodków osadniczych. Miejscowości te charakteryzuje silna zależność od jednostek wyższego rzędu, w zakresie pracy i dostępu do usług edukacyjnych, zdrowotnych czy kulturalnych. Wśród ośrodków wiejskich wyróżniają się: Sydół, Jedlanka, Atalin, Mieczysławów, Podzagajnik, Strykowice Górne, Mostki, Zielonka Nowa, Zielonka Stara.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

KLUCZOWE ELEMENTY

Sieć przyrodnicza obejmuje tereny wodno-łukowe, lasy oraz torfowiska, które stanowią istotne siedliska dla fauny i flory. Dolina Zwoleńki, będąca częścią sieci Natura 2000, wspiera ochronę unikalnych gatunków i siedlisk, jednocześnie ograniczając działalność gospodarczą w obszarach cennych przyrodniczo.

FUNKCJE EKOSYSTEMOWE I SYSTEM POWIĄZAŃ

System przyrodniczy gminy będzie nadal pełnił kluczowe funkcje migracyjne, retencyjne oraz klimatyczne (las i zadrzewienia poprawiają jakość powietrza, a obszary podmokłe wspierają retencję wód, co jest szczególnie istotne w obliczu zmian klimatycznych). Gmina będzie nadal stanowiła integralną część regionalnej sieci przyrodniczej, współtworząc korytarze ekologiczne łączące dolinę rzeki Zwoleńki z sąsiednimi terenami przyrodniczymi w powiecie. Powiązania przyrodnicze z sąsiednimi gminami (Policzna, Przyłęk, Tczów i Kazanów) oraz z gminami poza powiatem zwoleńskim, tj. Pionkami, Gozdem, Ciepilowem i Chotczą będą wzmacniały migrację gatunków i zachowanie bioróżnorodności na poziomie powiatowym. Puszcza Kozienicka, leżąca na północny-zachód od gminy, będzie pełniła funkcję kluczowego korytarza ekologicznego o znaczeniu lokalnym i subregionalnym, łącząc ekosystemy leśne i wodne.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH, W TYM PIESZYCH I ROWEROWYCH

SIEĆ TRANSPORTOWA

Model zakłada utrzymanie istniejących oraz rozwijanie nowych ciągów komunikacji drogowej oraz pieszo-rowerowej na terenie gminy. Przede wszystkim opiera się na możliwie równomiernej dostępności komunikacyjnej poszczególnych terenów gminy oraz pełnym wykorzystaniu połączeń z większymi ośrodkami*), dzięki głównym drogom krajowym, wojewódzkim i projektowanej trasie S12 oraz obwodnicy DK 79, które poprawiają komunikację i zmniejszą obciążenie transportowe w centrum miasta. Dodatkowym wsparciem będzie sieć przystanków autobusowych, zapewniających dogodne połączenia z regionem.

**) Układ komunikacyjny, obejmujący drogę krajową nr 12 (S12) i obwodnicę DK 79 wpływa na strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, z uwagi na prawdopodobny wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy, szczególnie w zakresie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.*

TRANSPORT PIESZY I ROWEROWY

Model zakłada rozwój sieci tras pieszych i rowerowych, szczególnie w dolinie Zwoleńki, aby ułatwić dostęp do terenów rekreacyjnych i przyrodniczych. Planowane ścieżki połączą kluczowe miejsca w gminie (miejscowości-sołectwa z miastem), a także zintegrowane zostaną z subregionalnymi trasami turystycznymi.

BEZPIECZEŃSTWO I KOMFORT

W obszarach mieszkalnych planowane jest uspokojenie ruchu oraz dostosowanie infrastruktury dla pieszych i rowerzystów. Wprowadzenie stref buforowych (pasów roślinności między obszarami o różnych funkcjach) i modernizacja tras rowerowych poprawi bezpieczeństwo i komfort użytkowników.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Model przewiduje rozwój oraz modernizację kluczowej infrastruktury technicznej, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz długofalowego rozwoju. W szczególności:

- zwiększenie zasięgu sieci wodociągowej dla nowo powstałych budynków oraz kanalizacyjnej na obszarach wiejskich i dla nowo powstałych budynków na terenie miasta Zwoleń.
- stabilność zasilania oraz rozwój infrastruktury odnawialnych źródeł energii, wspierający lokalne cele ekologiczne i poprawę efektywności energetycznej.
- rozbudowę i modernizację sieci dróg, w tym ciągów pieszo-rowerowych oraz ich powiązań z drogą krajową i wojewódzką, co zwiększy dostępność komunikacyjną i przyczyni się do wzmocnienia lokalnej gospodarki (usprawnienie przepływów ludzi, usług i towarów).

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Model zakłada utrzymanie infrastruktury społecznej, dostosowanej do potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, zdrowia i opieki społecznej. Kluczowe założenia obejmują:

- modernizację placówek edukacyjnych, takich jak szkoły, przedszkola i żłobki, aby uwzględnić rosnące potrzeby wysokiej jakości edukacji.
- modernizację istniejących instytucji kultury, takich jak dom kultury, muzeum i biblioteka, oraz infrastruktury sportowej, aby pełniej uwzględnić rozwój zainteresowań kulturalnych, sportowych oraz wzmacniać integrację społeczną.
- modernizację ośrodków pomocy społecznej i przychodni zdrowia w gminie

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Rekomenduje się:

- Utrzymanie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi i glebowymi, w tym poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochronę terenów rolnych i leśnych w gminie
- Ograniczenie działań mogących zakłócić naturalny krajobraz gminy, szczególnie w sąsiedztwie obszarów przyrodniczo cennych, takich jak doliny rzeczne i lasy.
- Promowanie rozwoju przestrzeni miejskich i wiejskich zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem ochrony istniejących siedlisk roślinnych i zwierzęcych oraz terenów podmokłych.
- Planowanie nowych obszarów zabudowy z poszanowaniem środowiska naturalnego, zwłaszcza na terenach, które mogą mieć znaczenie dla retencji wód oraz ochrony bioróżnorodności.
- Podejmowanie działań na rzecz adaptacji do zmian klimatycznych, jak wprowadzenie nowej zielonej i błękitnej infrastruktury, wspieranie odnawialnych źródeł energii oraz rekultywacja terenów zdegradowanych w celu poprawy jakości powietrza.
- Wspieranie rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej na obszarach o walorach przyrodniczych, zapewniając przy tym ochronę terenów przyrodniczo cennych.
- Uwzględnienie ochrony przeciwpowodziowej przy zagospodarowaniu terenów szczególnie narażonych na zalanie, w tym poprzez odpowiednie planowanie miejscowych aktów prawnych oraz inwestycji.
- Ochronę korytarzy ekologicznych szczególnie poprzez ograniczenie zabudowy w dolinach rzecznych oraz tworzenie stref buforowych wzdłuż rzek i zbiorników wodnych.
- Wspólne działania z sąsiednimi gminami i powiatem zwoleńskim w zakresie ustaleń przestrzennych na rzecz ochrony przyrody i retencji wodnej, wzmacniających i przyczyniających się do stabilizacji ekosystemów.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Rekomenduje się:

- Zapewnienie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez działania własne oraz współpracę z powiatem zwoleńskim i instytucjami zajmującymi się ochroną zabytków. W szczególności uwzględnienie konieczności ochrony i opieki nad kluczowymi obiektami historycznymi.
- Konserwację i rewaloryzację wartościowych układów urbanistycznych, kompozycji przestrzennych oraz historycznej zabudowy, w tym utrzymanie historycznego układu urbanistycznego miasta Zwolenia. Działania te powinny obejmować zachowanie historycznych parametrów urbanistycznych, układów placów i ulic, kompozycji zieleni oraz zabytkowej struktury parcelacyjnej, co przyczyni się do wzmacniania lokalnej tożsamości kulturowej.
- Aktywne wykorzystywanie zasobów dziedzictwa kulturowego w celu promowania rekreacji i turystyki. W szczególności rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół ważnych obiektów historycznych, takich jak Kościół pw Podwyższenia Krzyża Św. w Zwoleniu, miejsce nekropolii rodu Kochanowskich oraz organizowanie wydarzeń kulturalnych w miejscach o znaczeniu historycznym.
- Uwzględnienie wartości kulturowych i tradycji w polityce przestrzennej gminy. Wyznaczanie stref ochrony i ekspozycji wokół istotnych obiektów zabytkowych, takich jak historyczne kościoły, dwory i kapliczki, w celu ochrony ich walorów estetycznych i historycznych oraz utrzymania ich odpowiedniego kontekstu przestrzennego.
- Zapewnienie, aby nowe zagospodarowanie, w tym obiekty infrastruktury technicznej, było dostosowane do historycznych układów przestrzennych i kompozycyjnych. Należy ograniczyć budowę obiektów, które mogą dysharmonizować z otoczeniem lub wpływać negatywnie na estetykę cennych miejsc historycznych w bezpośrednim sąsiedztwie zabytków.
- Kształtowanie obszarów otaczających zabytki w sposób, który zwiększy ich wartość i walory estetyczne, przy jednoczesnym poszanowaniu ich historycznego charakteru. Działania te mogą obejmować poprawę infrastruktury, takie jak oświetlenie i mała architektura, które harmonijnie współgrają z zabytkowymi obiektami.
- Ochronę ważnych osi urbanistycznych i widokowych oraz zapewnienie nowych, które kształtują lokalny charakter gminy. W szczególności ochrona widoków na istotne obiekty zabytkowe oraz zintegrowanie ich z krajobrazem, uwzględniając wartościową istniejącą florę i faunę.
- Podejmowanie działań zapobiegających degradacji zabytków oraz negatywnym zmianom funkcjonalno-przestrzennym w ich otoczeniu. Ograniczenie niepożądanych działań oraz ochrona obiektów o wartości historycznej przed wpływami, które mogą prowadzić do ich uszkodzenia lub degradacji.
- Oznakowanie dróg dojazdowych oraz tras pieszych i rowerowych prowadzących do kluczowych obiektów dziedzictwa kulturowego i zabytków gminy, co ułatwi mieszkańcom i turystom dostęp do cennych miejsc historycznych oraz przyczyni się do popularyzacji lokalnych wartości kulturowych.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓŁNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Rekomenduje się:

- Rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkaniowo-usługowych
- Utrzymanie podziału na tereny zabudowane/zurbanizowane, które będą uzupełniane zgodnie z potrzebami, oraz tereny zielono-błękitnej infrastruktury, wspierające ekosystemowe funkcje całej gminy. Na terenach tych dopuszcza się niewielkie obiekty infrastruktury rekreacyjnej a także ochronę terenów o wysokiej wartości przyrodniczej oraz rolniczej, w tym gleb organicznych i organiczno-mineralnych.
- Zastosowanie zasad projektowania urbanistycznego w celu uniknięcia chaotycznej i nieekonomicznej zabudowy, z uwzględnieniem istniejących struktur urbanistycznych oraz lokalnych potrzeb społecznych i gospodarczych.
- Wspieranie budowy nowych domów jednorodzinnych w formie pasywnej, z dużym udziałem zieleni towarzyszącej (np. na fasadach, dachach i w otoczeniu). Dopuszczenie usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej, takich jak medyczne, kosmetyczne czy gastronomiczne, zwiększających komfort życia mieszkańców. Dostosowanie nowych inwestycji do lokalnej infrastruktury technicznej i zapewnienie dostępu do publicznego transportu zbiorowego oraz wygodnej komunikacji pieszej i rowerowej.
- Rozwój terenów inwestycyjnych przez promowanie innowacji i nowych technologii w wyznaczonych obszarach inwestycyjnych, z naciskiem na usługi kreatywne i wsparcie lokalnego biznesu. Wskazywanie nowych terenów pod zabudowę produkcyjną i logistyczno-magazynową, z zachowaniem ochrony zasobów środowiskowych i jakości życia mieszkańców, za wyjątkiem terenów przylegających do kluczowych ciągów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym.
- Precyzyjne określenie granic pomiędzy terenami mieszkaniowymi a terenami działalności gospodarczej w dokumentach planistycznych. Wprowadzenie zieleni izolacyjnej oraz obszarów buforowych w miejscach o potencjalnych konfliktach przestrzennych.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ – C.D.

Rekomenduje się:

- Dbłość o estetykę i materialne odnawianie głównego centrum gminy w mieście Zwoleń, z zachowaniem istniejącego planu urbanistycznego i funkcjonalnego oraz przestrzeni publicznej w sołectwach, jako centrach integracji społecznej oraz rozwoju kulturalno-rekreacyjnego. Rozwój infrastruktury usług społecznych, administracyjnych oraz komunalnych. Rozwój infrastruktury społecznej, komunalnej i technicznej w sołectwach poprzez budowę oraz modernizację istniejącej bazy
- Wzbogacenie przestrzeni publicznej o tereny zielone, rekreacyjne, sportowe i kulturalne, zwłaszcza w obszarach o dużym i przewidywanym zagęszczeniu mieszkańców. Priorytetowe traktowanie inwestycji poprawiających jakość życia lokalnej społeczności w sektorze czasu wolnego.
- Dostosowanie zabudowy do lokalnego charakteru przestrzenno-krajobrazowego przez ograniczenie wysokości nowych budynków mieszkalnych do 12 m, z możliwością lokalnych wyjątków, jeśli uzasadnia to kontekst przestrzenny i charakter sąsiedztwa.. Dostosowanie gabarytów i proporcji nowych inwestycji do istniejącego otoczenia.
- Wdrażanie rozwiązań zwiększających retencję wodną na terenach zurbanizowanych, takich jak zbiorniki retencyjne, zielone dachy i ogrody deszczowe.
- Zakaz tworzenia uciążliwych inwestycji w bezpośrednim sąsiedztwie terenów mieszkaniowych.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO

Rekomenduje się:

- Preferowanie lokalnego handlu i usług przez wspieranie rozwoju lokalnych punktów handlowych i usługowych i przedsiębiorczości mieszkańców.

W przypadku dopuszczenia lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w sektorze handlu i usług, rekomenduje się:

- Wprowadzenie ograniczeń w lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego poprzez zakaz lokalizowania obiektów handlu wielkopowierzchniowego na terenach zabudowy mieszkaniowej i w ich bezpośrednim sąsiedztwie, aby uniknąć konfliktów przestrzennych, hałasu i wzmożonego ruchu drogowego. Wykluczenie możliwości lokalizacji takich obiektów na obszarach o szczególnej wartości krajobrazowej, przyrodniczej oraz w historycznych centrach miejscowości gminy.
- Warunkowe dopuszczenie możliwości lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego jedynie w wyznaczonych obszarach gospodarczych, w pobliżu głównych tras komunikacyjnych, takich jak drogi krajowe i wojewódzkie, gdzie dostępność transportowa minimalizuje negatywny wpływ na lokalne środowisko oraz sieci drogowe.
- Kształtowanie obiektów handlowych w zgodzie z zasadami urbanistyki, w tym wymogu dostosowania gabarytów, architektury i zagospodarowania przestrzeni wokół obiektów wielkopowierzchniowych do lokalnego kontekstu urbanistycznego i krajobrazowego. Obiekty powinny uwzględniać przestrzeń dla zieleni i rekreacji oraz zapewniać wygodny dostęp dla pieszych, rowerzystów i osób korzystających z transportu publicznego.
- Zapobieganie negatywnym skutkom lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych przez ustanowienie odpowiednich stref buforowych, takich jak pasy zieleni lub ekrany akustyczne, w celu minimalizacji uciążliwości dla sąsiednich terenów mieszkalnych i chronionych.
- Wsparcie rozwoju handlu przez promowanie średniej i małej wielkości lokali oraz obiektów wykorzystujących zielone technologie (np. odnawialne źródła energii, systemy retencji wody)

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Rekomenduje się:

- Tworzenie i wzbogacanie funkcji lokalnych centrów w wybranych miejscowościach gdzie występują budynki z przestrzenią publiczną pełniące rolę świetlic wiejskich, np. w miejscowości Sycyna, Jasieniec Kolonia i Solecki, Atalin, Strykowice Górne, Mieczysławów, Strykowice Błotne, Zielonka Nowa, Zielonka Stara.”
- Lokalizowanie kluczowych obiektów użyteczności publicznej w obszarach o wysokiej gęstości zaludnienia, w szczególności w centrum miasta Zwolenia oraz innych miejscowościach gminy, które posiadają dobry dostęp do transportu publicznego i istniejącą infrastrukturę techniczną.
- Sukcesywne zagospodarowanie i estetyzacja centralnych terenów życia społecznego gminy, zwłaszcza obszarów sąsiadujących z głównymi instytucjami obiektami publicznymi. Planowane inwestycje powinny obejmować modernizację oraz i o ile zajdzie uzasadniona potrzeba budowę nowych obiektów edukacyjnych, kulturalnych oraz usługowych.
- Tworzenie i wzbogacanie funkcji lokalnych centrów w wybranych miejscowościach, takich jak Sycyna czy Jasieniec Solecki, w celu integracji społeczności lokalnych oraz zapewnienia dostępu do podstawowych usług publicznych. Centra te powinny odpowiadać na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców w zakresie edukacji, zdrowia i kultury.
- Rozbudowę oraz tworzenie nowych obiektów i urządzeń rekreacyjno-sportowych w gminie, takich jak parki, place zabaw, siłownie plenerowe oraz boiska. Tereny te powinny być wyposażone w infrastrukturę wspierającą aktywność mieszkańców i zwiększającą ich atrakcyjność.
- Dalsze rozwijanie wielofunkcyjności przestrzeni publicznych, zapewniających mieszkańcom dostęp do usług podstawowych, w możliwie bliskiej odległości od miejsc zamieszkania. Wspieranie inwestycji umożliwiających integrację różnych funkcji przestrzennych
- Dostosowanie i realizacja inwestycji do lokalnych potrzeb i warunków przestrzennych, zgodnie z potrzebami wynikającymi z analizy demograficznej i społecznej, w tym uwzględnienie specyfiki poszczególnych miejscowości gminy. Inwestycje celu publicznego powinny wspierać planowany cel strategiczny i przyczynić się do poprawy spójności przestrzennej całej gminy.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Rekomenduje się:

- Rozbudowę i modernizację sieci dróg lokalnych oraz budowę nowych połączeń komunikacyjnych, w tym tras rowerowych i pieszo-rowerowych, w celu zwiększenia dostępności, poprawy płynności ruchu oraz komfortu życia mieszkańców. Priorytetyzacja tras komunikacyjnych łączących gminę z głównymi ośrodkami regionalnymi.
- Budowę i modernizację lokalnych połączeń zapewniających łatwy dostęp do miasta Zwoleń, jako głównego ośrodka wzrostu gospodarczego i usług publicznych, oraz pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy. Promowanie alternatywnych form transportu i bezpiecznych tras dla pieszych i rowerzystów oraz komunikacji zbiorowej.
- Wprowadzenie rozwiązań uspokajających ruch na terenach o zwartej zabudowie mieszkaniowej, z naciskiem na rozwój infrastruktury pieszej, rowerowej i komunikacji zbiorowej. Projektowanie dróg w sposób wspierający bezpieczeństwo i wygodę mieszkańców.
- Projektowanie tras rowerowych o charakterze transportowym i rekreacyjnym, które łączą kluczowe miejsca przyrodnicze i kulturowe gminy, takie jak parki, zabytki czy centra rekreacyjne. Wyposażenie tras rowerowych w miejsca do odpoczynku, punkty widokowe oraz infrastrukturę wspierającą rekreację, np. stojaki rowerowe i oświetlenie.
- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszarów zwartej zabudowy poprzez projektowanie dróg obwodowych i tras alternatywnych. Planowanie nowych dróg w sposób minimalizujący wpływ na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ – C.D.

Rekomenduje się:

- Wykorzystanie potencjału rzek, cieków wodnych i stawów w gminie do celów rekreacyjnych i turystycznych poprzez budowę tras spacerowych, przystani, pomostów oraz punktów widokowych.
- Promowanie działań zwiększających retencję wód opadowych, w tym tworzenie zbiorników retencyjnych oraz zagospodarowanie terenów zielonych wokół wód.
- Wspieranie budowy lokalnych źródeł energii, w tym instalacji fotowoltaicznych, biogazowni oraz innych obiektów energetyki rozproszonej, z uwzględnieniem idei kogeneracji. Rozbudowa lokalnych sieci elektroenergetycznych i systemów ciepłowniczych w sposób zrównoważony i przyjazny środowisku.
- Ograniczanie realizacji napowietrznych obiektów infrastruktury technicznej do niezbędnej np. światłowodowych, energetycznych, monitoringu wizyjnego itp., które mogłyby zakłócać walory krajobrazowe gminy, na rzecz rozwiązań podziemnych lub bardziej estetycznych.
- Modernizację i rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w celu zapewnienia dostępności na wszystkich obszarach gminy
- Wzmocnienie infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej poprzez modernizację istniejących obiektów lub budowę nowych placówek
- Rozwój systemów zbiorczego oczyszczania ścieków

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ, W TYM ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW

- Wspieranie budowy urządzeń wytwarzających energię odnawialną, takich jak farmy fotowoltaiczne czy wiatrowe, pod warunkiem, że ich lokalizacja i budowa nie wpłyną negatywnie na walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe gminy. Priorytetowe traktowanie projektów, które uwzględniają ochronę środowiska oraz minimalizują oddziaływanie na lokalną społeczność i krajobraz.
- Wykluczenie lokalizacji tego typu urządzeń na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych. Przy planowaniu lokalizacji dużych urządzeń energetycznych należy uwzględniać ochronę lokalnych korytarzy ekologicznych, obszarów NATURA 2000, a także zachowanie harmonii z istniejącym krajobrazem kulturowym i przyrodniczym gminy.
- Uwzględnianie w dokumentach planistycznych gminy zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię odnawialną, w szczególności w kontekście ich odległości od obszarów mieszkalnych i terenów chronionych. Wprowadzenie zapisów zabezpieczających interesy społeczności lokalnych; dotyczy to ograniczenie hałasu i wizualnego wpływu urządzeń na otoczenie.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Rekomenduje się:

- Wyznaczenie terenów pod lokalizację przedsięwzięć o wysokim i stale negatywnym wpływie na środowisko, takich jak zakłady przemysłowe sektorów uciążliwych dla środowiska w sposób zapewniający zachowanie przyrodniczo-krajobrazowego charakteru gminy."
- Dopuszczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, pod warunkiem spełnienia rygorystycznych wymagań w zakresie ochrony środowiska oraz minimalizacji ich wpływu na otoczenie oraz zgodności z celami i kierunkami działań środowiskowych określonymi w strategii rozwoju gminy, uwzględniającymi ochronę walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych gminy.
- Lokalizowanie takich przedsięwzięć wyłącznie na terenach o najmniejszej wartości przyrodniczej i krajobrazowej, z dala od obszarów mieszkalnych i cennych przyrodniczo oraz rolniczo.
- Wymaganie od inwestorów stosowania technologii o najmniejszym wpływie na środowisko, takich jak systemy ograniczające emisję zanieczyszczeń, recykling wody i materiałów oraz efektywne zarządzanie odpadami. Opracowanie planów zarządzania ryzykiem środowiskowym, uwzględniających monitoring potencjalnych oddziaływań i szybkie reagowanie na ewentualne zagrożenia.
- Egzekwowanie od inwestorów starannego obowiązku przeprowadzania konsultacji społecznych dla wszystkich przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko, zapewniając mieszkańcom gminy pełen dostęp do informacji o planowanych inwestycjach. Rygorystyczne stosowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ) dla planów i projektów wymagających takich analiz.
- Realizowanie wszystkich przedsięwzięć w sposób chroniący walory krajobrazowe, zachowujący harmonię z istniejącym układem przestrzennym oraz uwzględniający potrzeby lokalnych społeczności. Promowanie działań inwestycyjnych wspierających zrównoważony rozwój i ochronę środowiska, takich jak instalacje OZE lub infrastruktura retencyjna.

Ustalenia i rekomendacje

DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Rekomenduje się:

- Wspieranie utrzymania wysokowydajnej produkcji rolniczej na terenach gminy o szczególnym znaczeniu rolniczym, zwłaszcza na obszarach o glebach klas I-IV.
- Unikanie przeznaczania rozległych kompleksów rolnych o wysokiej klasie bonitacji gleb na cele nierolnicze, przy jednoczesnym dopuszczeniu zmiany przeznaczenia niewielkich części gruntów rolniczych pod rozwój sąsiadujących terenów zurbanizowanych lub inwestycji energetycznych, takich jak farmy fotowoltaiczne. Szczególną ochronę terenów w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo (np. dolin rzecznych, lasów), z uwzględnieniem wyjątkowych przypadków przeznaczenia ich na dolesienia lub tereny zieleni.
- Promowanie nasadzeń leśnych, szczególnie na gruntach rolnych o najniższych klasach bonitacyjnych, terenach zagrożonych erozją oraz wymagających rekultywacji. Tworzenie mikrolasów i zieleni izolacyjnej w celu zwiększenia bioróżnorodności oraz ochrony krajobrazu. Zwiększenie lesistości gminy poprzez uzupełnianie istniejących kompleksów leśnych i tworzenie nowych obszarów zadrzewionych, szczególnie w korytarzach ekologicznych i na terenach nieużytków.
- Współpracę z sąsiednimi gminami w celu kształtowania spójnej przestrzeni leśno-rolnej oraz tworzenia terenów o przeznaczeniu rekreacyjnym, takich jak ścieżki edukacyjne, obszary piknikowe czy miejsca odpoczynku. Ochronę i rozwój korytarzy ekologicznych łączących istniejące tereny leśne i rolnicze.
- Wdrażanie działań mających na celu poprawę retencji wodnej, w tym: tworzenie i ochronę stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, odtwarzanie oczek wodnych, mokradeł i innych zbiorników wodnych, retencjonowanie wody w istniejących rowach melioracyjnych oraz budowę nowych zbiorników wodnych na potrzeby rolnictwa i środowiska. Zachęcanie rolników do stosowania praktyk rolniczych sprzyjających zatrzymywaniu wody w glebie i przeciwdziałających erozji.
- Uwzględnienie w dokumentach planistycznych szczególnych zasad ochrony terenów rolniczych i leśnych w gminie, z priorytetem dla działań sprzyjających zachowaniu ich funkcji produkcyjnej i ekologicznej. Wprowadzanie programów wsparcia dla rolników i właścicieli lasów, które zachęcają do stosowania praktyk sprzyjających zachowaniu potencjału i walorów przyrodniczych i rolnych gminy.

Ustalenia i rekomendacje

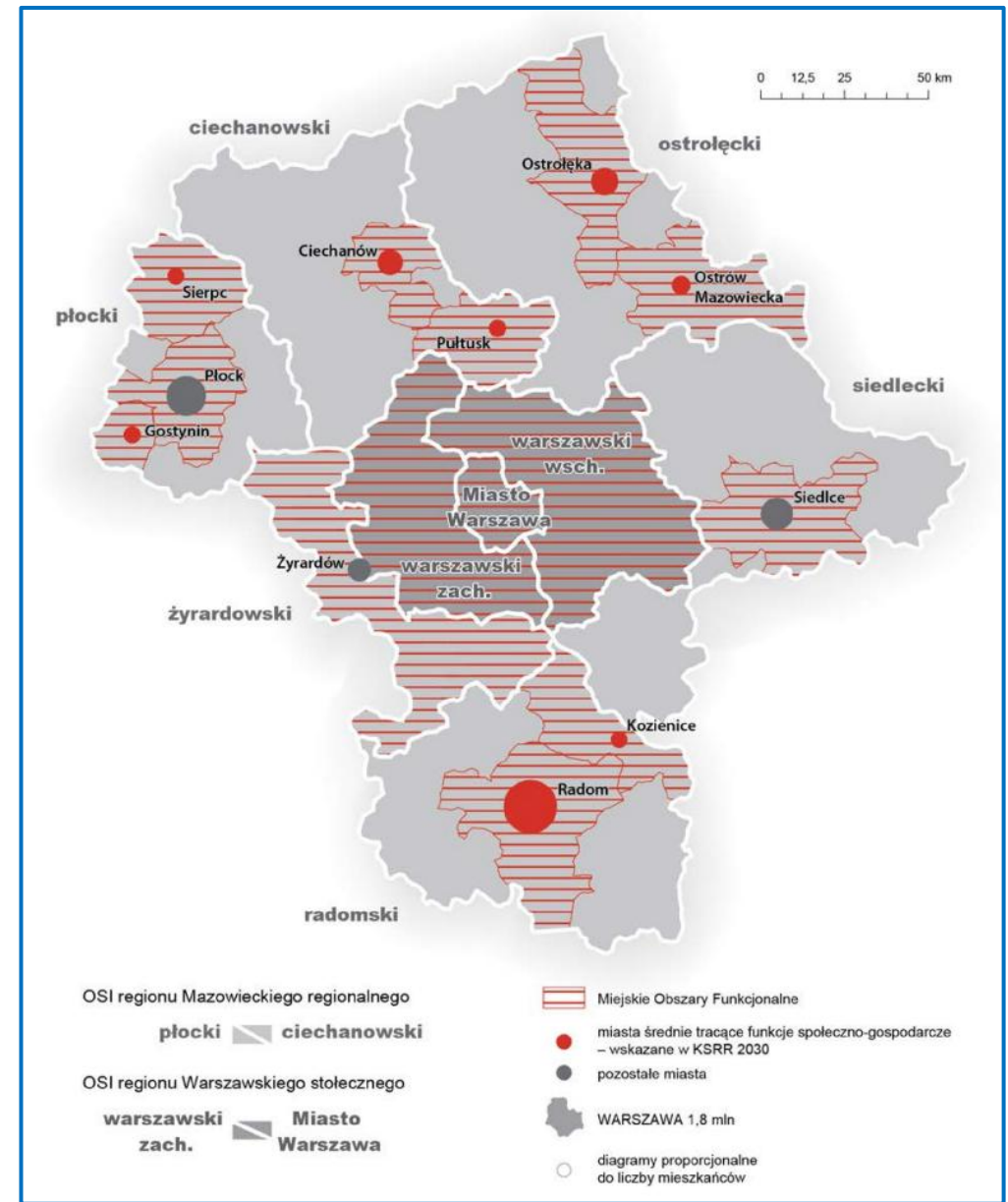
DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Rekomenduje się:

- Realizację działań mających na celu poprawę jakości środowiska przyrodniczego oraz przywrócenie ładu przestrzennego, zgodnie z lokalnymi potrzebami społecznymi i ekologicznymi.
- Wspieranie projektów rewitalizacyjnych, które przekształcają zdegradowane tereny na: obszary zieleni, takie jak parki i tereny rekreacyjne, miejsca przeznaczone na inwestycje celu publicznego, np. obiekty odpoczynku i integracji, kulturalne, nową zabudowę harmonizującą z otoczeniem.
- Przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Zwoleń (lub analogicznego dokumentu), który określa priorytety oraz szczegółowe obszary wymagające interwencji. Skupienie się na centrach wsi, zaniedbanych terenach miejskich.
- Wspieranie wykorzystania istniejących, opuszczonych lub zdegradowanych budynków i terenów pod nowe inwestycje. Promowanie adaptacji istniejących struktur zamiast realizacji inwestycji na niezabudowanych terenach. Wprowadzanie programów dotacyjnych i zachęt dla inwestorów, którzy podejmują się przekształcania zdegradowanych obiektów.
- Tworzenie przestrzeni, które odpowiadają na potrzeby mieszkańców, takie jak place zabaw, parki, obiekty sportowe oraz infrastruktura usługowa. Wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności w zakresie rewitalizacji poprzez konsultacje oraz wspólne planowanie przestrzenne.
- Rekultywacja i zdefiniowanie nowych kierunków adaptacji terenów, na których wydobywane były złoża.

Obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa mazowieckiego

- ❑ Gmina Zwoleń wchodzi w skład radomskiego obszaru strategicznej interwencji (**OSI radomski**).
- ❑ OSI radomski został zakwalifikowany w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ **jako obszar problemowy**, wyznaczony w celu zniwelowania istniejących problemów i barier dla rozwoju nowych lub istniejących funkcji i poprawy warunków życia mieszkańców.
- ❑ Interwencję w każdym OSI problemowym ograniczona jest dwóch kluczowych obszarów tematycznych (slajd kolejny), których potencjał jest niedostatecznie wykorzystany bądź które negatywnie oddziałują na pozostałe sfery życia społeczno-gospodarczego, z uwagi na kumulację niekorzystnych czynników, uniemożliwiając efektywne wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych podregionów.

Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030

Obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa mazowieckiego

Interwencja w OSI radomskim zorientowana jest na pobudzenie społeczno-gospodarcze, w tym restrukturyzację branż przemysłowych, aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych, wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych i poprawę warunków życia mieszkańców.

Działania w OSI radomskim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach:

OBSZAR 1: Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru

OBSZAR 2: Poprawa dostępności obszaru

Kierunki działań zaprojektowane w strategii rozwoju gminy Zwoleń są zgodne z kierunkami działań określonymi przez województwo mazowieckie dla OSI radomskiego.

W gminie nie zidentyfikowano lokalnych obszarów strategicznej interwencji.

- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej
- zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej
- aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi
- rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- poprawę dostępu do infrastruktury zdrowotnej i specjalistycznej opieki zdrowotnej
- rozwój strefy okołolotniskowej oraz budowę bazy logistycznej

OBSZAR 1

- rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych oraz uzupełnienie sieci przystanków,
- rozwój i poprawę jakości zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego,
- rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.

OBSZAR 2

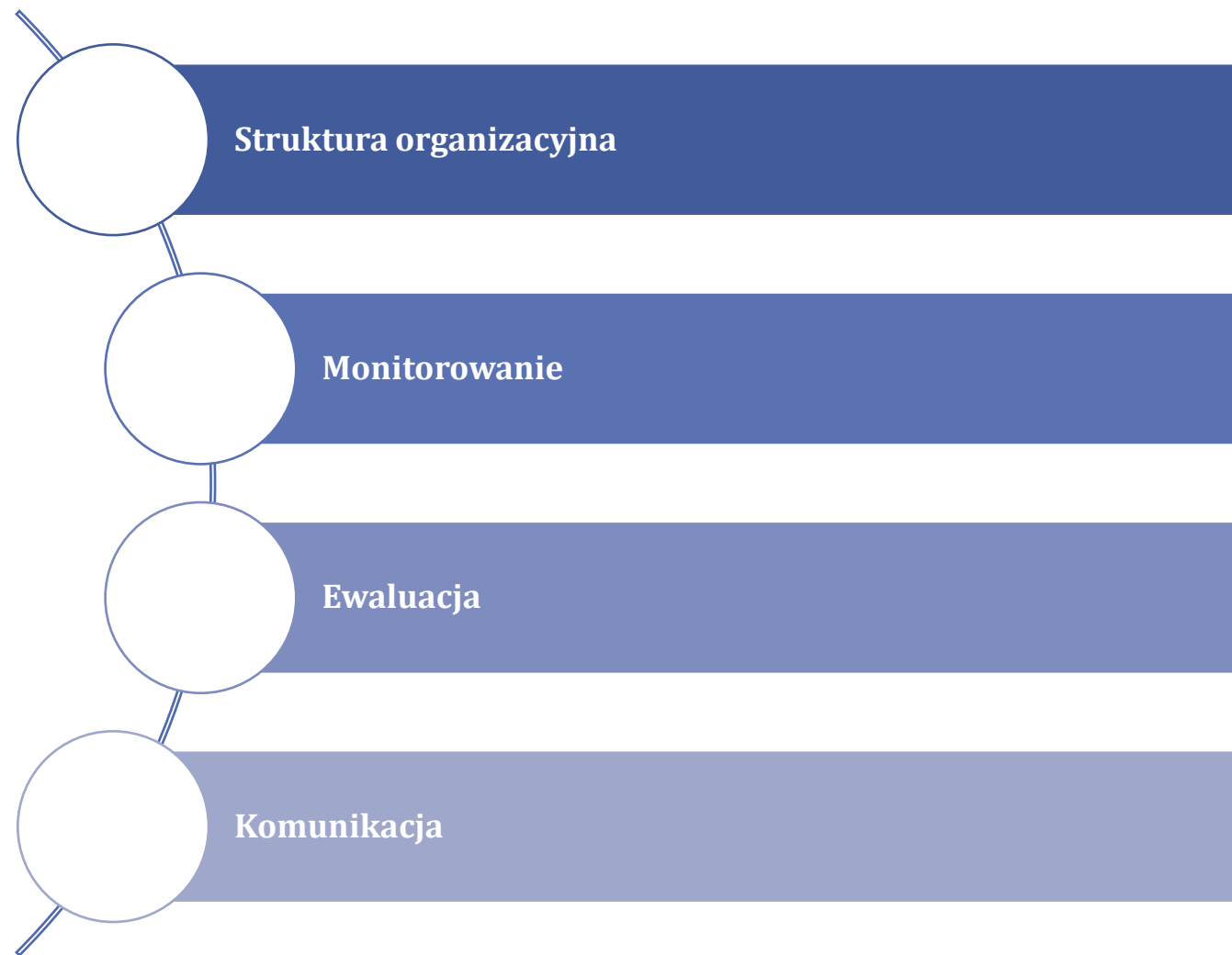
Część wdrożeniowa strategii

Rozdział zawiera opis systemu realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych a także opis ram finansowych i źródeł finansowania

System wdrażania strategii

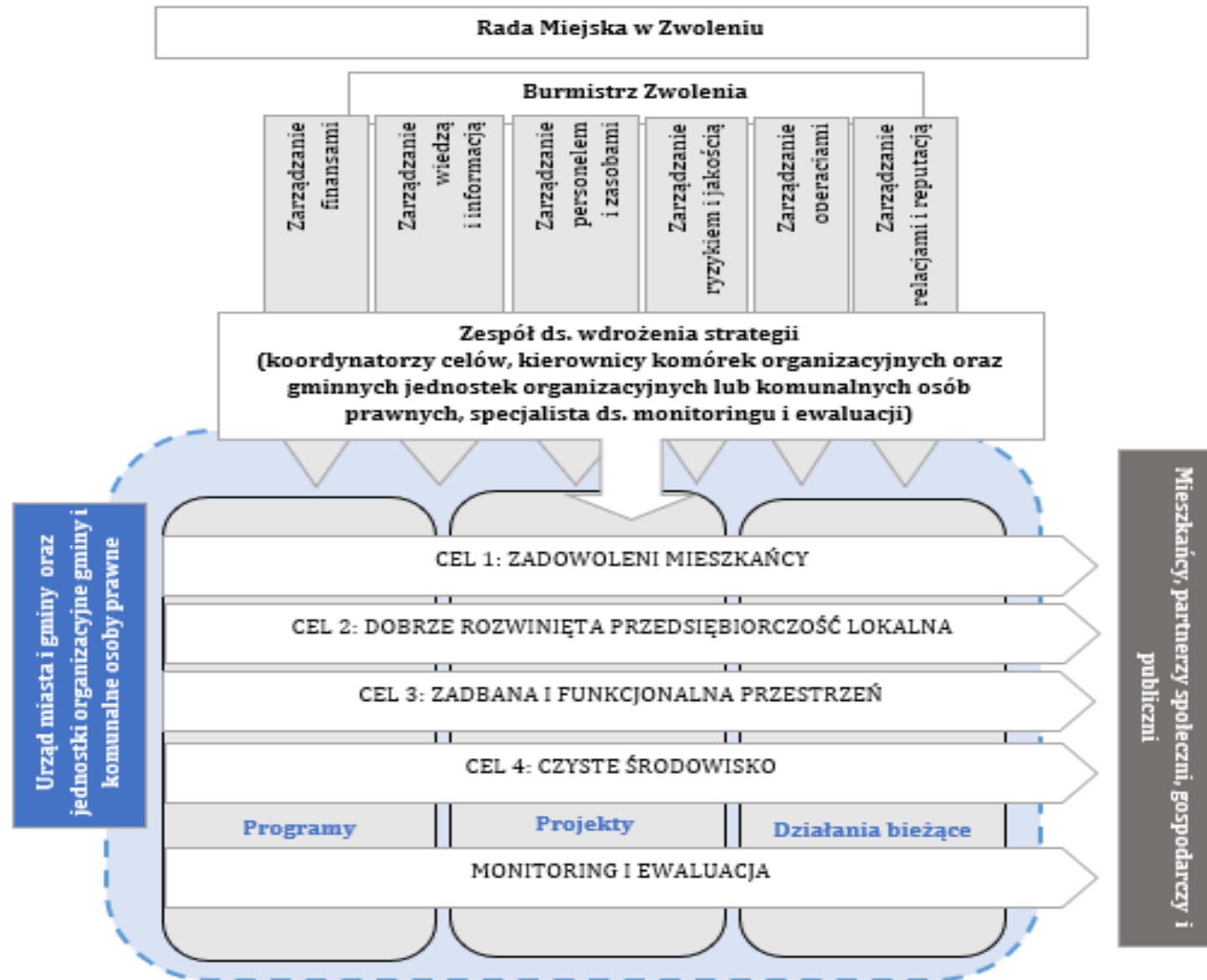
System wdrażania strategii to zestaw procesów, narzędzi i praktyk, które pozwolą gminie skutecznie przełożyć zaplanowaną strategię rozwoju na działania operacyjne i osiągnąć założone cele strategiczne.

System wdrażania strategii gminy oparty jest o 4 filary (rysunek obok) i zapewnia elastyczność i adaptację strategii do zmieniającego się otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego.

System wdrażania strategii

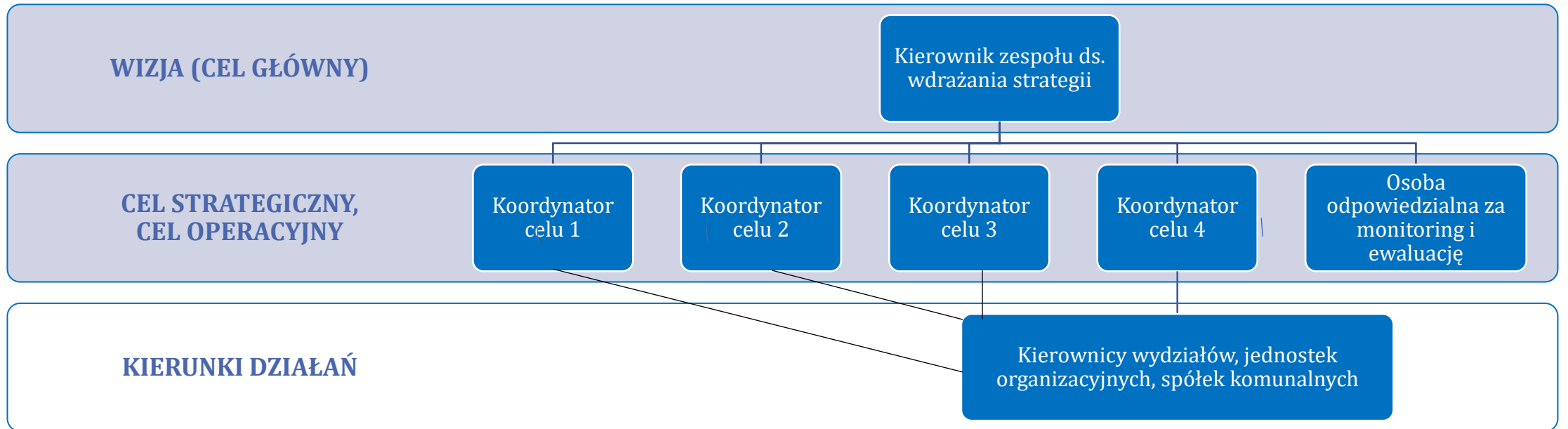
Proces zarządzania wdrożeniem strategii uwzględniający filary wdrażania strategii obrazuje Schemat (obok).

Struktura organizacyjna

Za realizację strategii rozwoju gminy odpowiedzialny będzie **Burmistrz Zwolenia**, którego we wdrożeniu strategii będzie wspierał zespół ds. wdrażania strategii.

Zespół ds. wdrażania strategii zostanie powołany zarządzeniem burmistrza, a w jego skład wejdą **kierownik zespołu ds. wdrażania strategii** i właściciele 4 procesów strategicznych, tj. **koordynatorzy celów** oraz **osoba odpowiedzialna za monitoring i ewaluację**. Zespół ds. wdrażania strategii (odpowiedzialny za realizację celów) będzie współpracował z kierownikami wydziałów, jednostek organizacyjnych i spółek komunalnych.

Zespół ds. wdrażania strategii

Kierownikiem zespołu ds. wdrażania strategii będzie Burmistrz Zwolenia. Funkcję taką może pełnić również inna osoba, upoważniona przez Burmistrza. Kierownik zespołu ds. wdrażania strategii będzie odpowiedzialny za wdrożenie strategii (realizację celu głównego).

Koordynator celu będzie odpowiedzialny za wdrożenie określonego celu strategicznego i przypisanych do niego celów szczegółowych. Koordynator celu będzie koordynował wdrażanie strategii na poziomie taktycznym, tj. koordynował działania kierowników komórek organizacyjnych urzędu miasta i gminy oraz jego jednostek organizacyjnych lub gminnych osób prawnych w zakresie, który wspiera komplementarną realizację określonego celu strategicznego lub szczegółowego.

Osoba odpowiedzialna za monitoring i ewaluację będzie monitorowała wdrożenie strategii. Będzie ona odpowiedzialna za zebranie i zestawienie danych służących ocenie postępu wdrażania strategii (stopnia realizacji celów). Dane do analizy będzie pozyskiwał ze statystyki publicznej lub od kierowników komórek organizacyjnych oraz gminnych jednostek organizacyjnych lub gminnych osób prawnych.

Kierownicy komórek organizacyjnych oraz gminnych jednostek organizacyjnych lub gminnych osób prawnych będą odpowiedzialni za realizację kierunków działań mieszczących się w zakresie zadań danej komórki lub jednostki organizacyjnej lub spółki gminnej, określonych w statutach i regulaminach organizacyjnych tych jednostek.

Odpowiedzialność za realizację kierunku działania zostanie przydzielona każdemu z kierowników przez koordynatora celu.

Kierownicy komórek organizacyjnych oraz gminnych jednostek organizacyjnych lub gminnych osób prawnych będą planować i koordynować realizację strategii na poziomie operacyjnym, tj. będą koordynować realizację kierunków działań oraz zadań bieżących a także zadań wynikających z projektów i programów zgodnie z właściwością merytoryczną komórki, jednostki organizacyjnej lub spółki gminnej.

Zespół ds. wdrażania strategii

Podstawową formą współpracy między kierownikiem zespołu ds. wdrażania strategii a koordynatorami celów będą **stałe spotkania zespołu ds. wdrażania strategii**.

Zespół ds. wdrażania strategii będzie pracował w trybie bieżącym. Spotkania zespołu organizowane będą zwoływane w miarę potrzeby, ale nie rzadziej niż 2 razy do roku. Spotkania będzie zwoływał kierownik ds. wdrażania strategii.

Spotkania obligatoryjne będą odbywały się przed złożeniem raportu o stanie gminy i przed przyjęciem uchwały budżetowej na rok następny. Spotkania te będą miały na celu pogłębioną analizę stanu wdrażania strategii oraz wypracowanie zaleceń dotyczących prowadzenia działań i aktualizacji strategii i procesów strategicznych.

Na spotkaniu przed przyjęciem raportu o stanie gminy każdy z koordynatorów celu przedstawi informację dotyczącą realizacji strategii (analizę wskaźników realizacji celu strategicznego, za realizację którego podnosi odpowiedzialność) w roku poprzednim.

Podstawową formą współpracy między koordynatorami celów a kierownikami komórek organizacyjnych oraz gminnych jednostek organizacyjnych lub gminnych osób prawnych będą spotkania **doraźnie tworzonych zespołów zadaniowych, zwoływane w razie potrzeby**. W skład takich zespołów będą mogły wchodzić także inne osoby, w tym eksperci zewnętrzni.

Dokumenty wykonawcze

Zarządzanie taktyczne i operacyjne będzie opierać się na dokumentach wykonawczych do strategii.

Dokumentami wykonawczymi do strategii rozwoju gminy są:

- **Programy** – to średniookresowe dokumenty o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, których opracowanie jest obligatoryjne (wynika z przepisów prawa) lub fakultatywne (zależne od woli gminy). Szczególnym rodzajem programów są programy rozwoju (dokumenty, o których mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 06.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, uchwalane przez organ stanowiący gminy czyli dokumenty realizujące cele zawarte w strategii rozwoju oraz programy wieloletnie, o których mowa w ustawie o finansach publicznych).
- **Plany** – to krótkookresowe dokumenty o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, określające szczegółowo, jak będą rozwijane i zarządzane różne obszary funkcjonowania gminy.

Wszystkie dokumenty wykonawcze będą podlegały rewizji i aktualizacji z uwzględnieniem postanowień zawartych w strategii jako dokumencie nadrzędnym.

Uchwalenie strategii rozwoju oraz jej aktualizacja będzie powodowała konieczność przeglądu i ewentualnej aktualizacji dokumentów wykonawczych.

Za przegląd i zgłoszenie potrzeby aktualizacji dokumentów wykonawczych do strategii i innych dokumentów zapewniających realizację polityki rozwojowej gminy będą odpowiedzialni koordynatorzy celów w zakresie nadzorowanych przez siebie procesów strategicznych.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Horyzont czasowy dokumentów wykonawczych nie będzie przekraczał horyzontu czasowego strategii rozwoju gminy, chyba że inaczej wynika z przepisów prawa

Zostanie zachowana zgodność z przepisami regulującymi obowiązek i zasady opracowania dokumentów wykonawczych (w aspekcie formalno-prawnym i merytorycznym)

Będą kierunkowo zgodne ze strategią rozwoju gminy, tj. zakres tematyczny dokumentów wykonawczych nie będzie sprzeczny z celami strategicznymi określonymi w strategii rozwoju gminy

- Postanowienia, cele i działania wskazane w dokumentach wykonawczych będą powiązane z odpowiednimi celami strategicznymi, celami operacyjnymi i kierunkami działań lub będą je realizować.
- Dokumenty zapewniające realizację polityki rozwoju, tj. plany ogólne, wieloletnia prognoza finansowa, programy: obligatoryjne i fakultatywne, w tym programy rozwoju, plany roczne i budżet gminy powinny być wzajemnie skorelowane i spójne z polityką rozwojową gminy, określoną w strategii.
- Strategia i programy wieloletnie powinny być podstawą do określenia wieloletnich przedsięwzięć inwestycyjnych w wieloletniej prognozie finansowej gminy.
- Akty prawa miejscowego oraz przepisy wewnętrzne regulujące zasady działania gminnych jednostek organizacyjnych i spółek gminnych powinny uwzględniać cele i kierunki rozwoju określone w strategii.

Monitoring strategii

Celem monitoringu jest uzyskanie informacji o stopniu wdrożenia strategii i rezultatach krótkookresowych podejmowanych działań (tj. realizacji programów rozwoju, projektów, planów, działań operacyjnych), zmierzających do wdrożenia strategii.

Monitoring będzie prowadzony przez osobę wskazaną przez kierownika zespołu ds. wdrażania strategii.

Monitoring polegać będzie na zbieraniu informacji i analizowaniu wskaźników realizacji celów szczegółowych i strategicznych (wskazanych w Tabeli wskaźników).

Wyniki monitoringu będą uwzględniane w procesie ewaluacji strategii, ale również przy tworzeniu budżetu gminy, wieloletniej prognozy finansowej, wieloletniego planu inwestycyjnego, a także przy wprowadzaniu zmian do tych dokumentów.

Wyniki monitoringu, w tym w szczególności wartość wskaźników realizacji celów szczegółowych i strategicznych oraz poziom ich zmiany w stosunku do roku/okresu poprzedniego będą przekazywane koordynatorom celów i prezentowane corocznie w „**Raporcie o stanie gminy**”.

Ewaluacja strategii

Ewaluacja strategii ma na celu uzyskanie informacji o efektach podejmowanych działań oraz o konieczności aktualizacji (adaptacji) strategii wynikającej ze zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej oraz okoliczności i czynników zewnętrznych mających istotny wpływ na realizację celów strategicznych.

Ewaluacja będzie prowadzona **co dwa lata** (liczone od roku przyjęcia strategii przez radę gminy) i polegać będzie na **ocenie trafności, skuteczności, efektywności oraz użyteczności realizowanych działań**.

Ewaluacja będzie dokonywana na podstawie:

- informacji i danych zebranych w procesie monitoringu,
- okresowej (co dwa lata) diagnozy i oceny sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i instytucjonalnej gminy,
- okresowej analizy czynników zewnętrznych wpływających na rozwój gminy i zmian w tym zakresie,
- okresową rewizję zgodności strategii rozwoju ze strategiami wyższego rzędu – strategią rozwoju ponadlokalnego (o ile będzie ona uchwalona przez gminę lub związek albo stowarzyszenie komunalne, których członkiem jest lub będzie gmina Zwoleń) lub strategii rozwoju województwa mazowieckiego

Za zorganizowanie procesu ewaluacji odpowiedzialny będzie **kierownik zespołu ds. wdrażania strategii**.

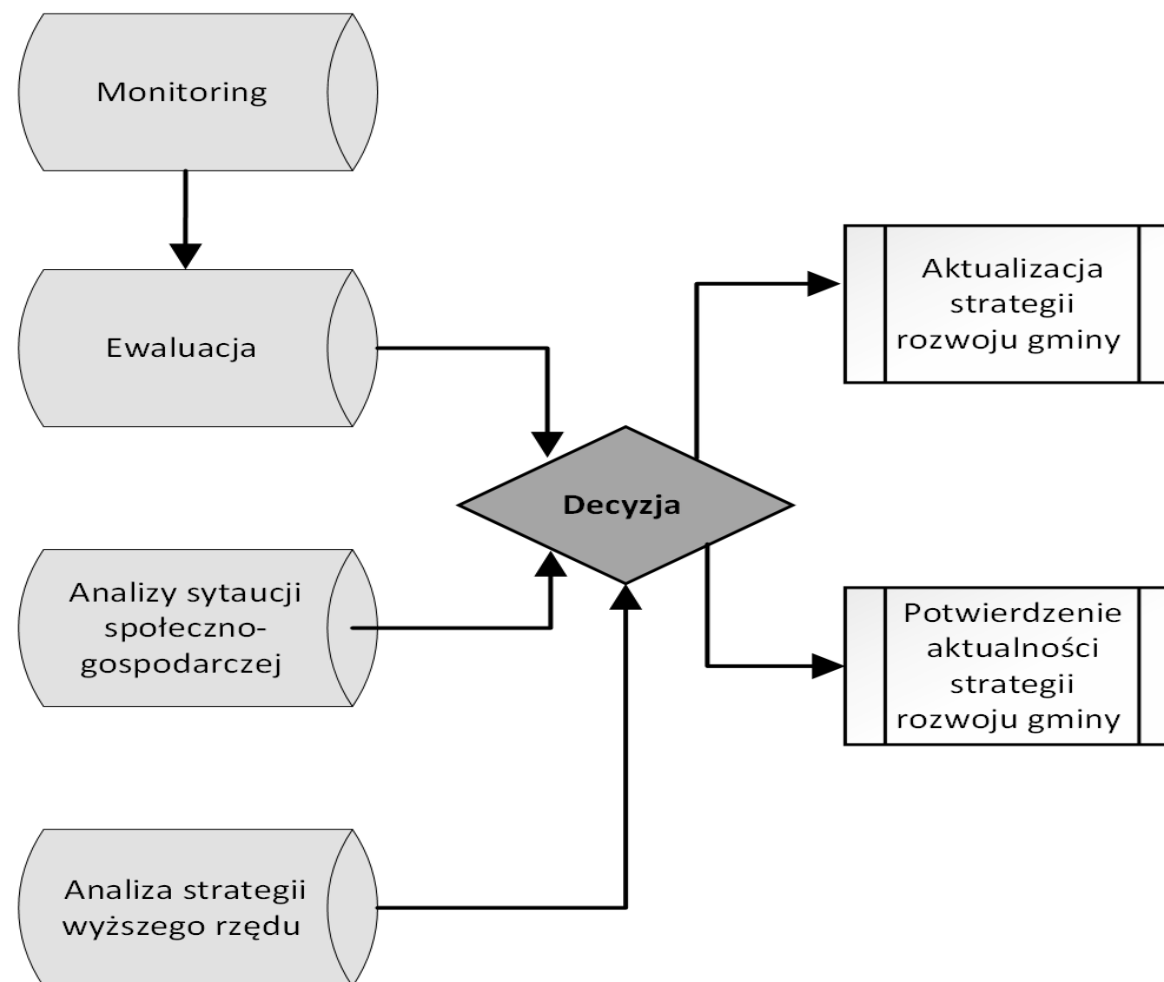
W proces ewaluacji strategii powinni zostać zaangażowani członkowie zespołu ds. wdrażania strategii, powołane przez nich grupy zadaniowe, a także mieszkańcy oraz partnerzy społeczni i gospodarczy (w tym przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i inni interesariusze).

Wyniki ewaluacji zostaną będą odzwierciedlane **w raporcie ewaluacyjnym**.

Procedura zmian/aktualizacji strategii

Aktualizacji strategii będzie dokonywał **zespół ds. wdrażania strategii**, na podstawie wyników ewaluacji strategii, ujętych w **raporcie z ewaluacji** we współpracy z grupami zadaniowymi, w skład których będą wchodziły osoby właściwe w sprawach społecznych, gospodarczych, przestrzennych, ochrony środowiska, organizacyjnych, promocji oraz inne osoby; w szczególności przedstawiciele społeczności lokalnej (mieszkańcy, partnerzy społeczni i gospodarczy), eksperci zewnętrzni.

Projekt zaktualizowanej strategii będzie podlegał **konsultacjom społecznym** i będzie **przyjmowany przez organ stanowiący gminy**.

Komunikacja

Realizacja strategii będzie wspierana przez system komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, zgodnie z systemem kontroli zarządczej i planami komunikacji.

Komunikacja wewnętrzna będzie wspierała koordynację działań urzędu miasta, jednostek organizacyjnych gminy i spółek gminnych prowadzonych w ramach procesów, programów i projektów.

Komunikacja zewnętrzna będzie ukierunkowana promocyjno-informacyjnie i będzie jednym z kluczowych elementów budowania marki gminy, jako wspólnoty konsekwentnie i skutecznie działającej na rzecz wypełniania wizji jej rozwoju.

Gmina będzie wykorzystywać w komunikacji dostosowane do grupy docelowej kanały i narzędzia komunikacji (Rysunek obok).

KANAŁY KOMUNIKACJI

- Strona internetowa gminy, jednostek organizacyjnych i spółek gminnych
- Biuletyn Informacji Publicznej
- Media (w tym społecznościowe i tradycyjne)
- Informacje mailowe do pracowników
- Spotkania ze społecznością lokalną
- Spotkania z pracownikami urzędu gminy, spółek gminnych i jednostek organizacyjnych gminy
- Spotkania z sołtysami
- Spotkania z radnymi

NARZĘDZIA WYKORZYSTYWANE DO KOMUNIKACJI

- Badania ankietowe
- Wywiady pogłębione
- Sondaże
- Publikacje
- Informacje
- Raporty (w tym o stanie gminy)

Ramy finansowe

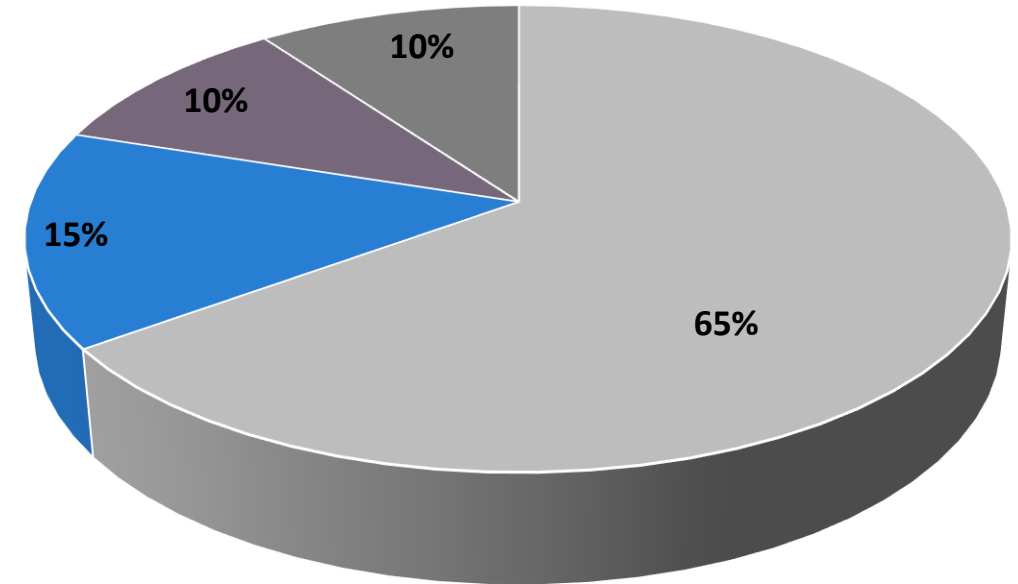
Działania mające na celu realizację strategii rozwoju (tj. działania operacyjne, programy, projekty, w tym strategiczne) będą finansowane ze środków własnych gminy oraz ze środków zewnętrznych (zwrotnych i bezzwrotnych).

Przewiduje się, że budżet na realizację działań gminy w okresie **2025-2028** wyniesie **366 404 698,07 zł**.

Dostępne środki finansowe z budżetu gminy zostaną przeznaczone na:

- realizację działań operacyjnych i rozwojowych w wymiarze społecznym – w wysokości **65%** dostępnych środków
- realizację działań operacyjnych i rozwojowych w wymiarze środowiskowym – w wysokości **10%** dostępnych środków
- realizację działań operacyjnych i rozwojowych w wymiarze przestrzennym – w wysokości **10%** dostępnych środków
- realizację działań operacyjnych i rozwojowych w wymiarze gospodarczym – w wysokości **15%** dostępnych środków.

Rzeczywista wysokość środków przeznaczonych na realizację działań w ww. wymiarach będzie zależała od tempa realizacji celów strategicznych i wysokości środków zewnętrznych bezzwrotnych pozyskanych na finansowanie działań gminy.

- cel strategiczny 1 - wymiar społeczny
- cel strategiczny 2 - wymiar gospodarczy
- cel strategiczny 3 - wymiar przestrzenny
- cel strategiczny 4 - wymiar środowiskowy

Źródła finansowania

Podstawowymi instrumentami wdrażania strategii rozwoju gminy Zwoleń do 2030 r. będą:

- budżety pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, na zasadzie umów;
- wieloletnia prognoza finansowa;
- budżety innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Strategia rozwoju gminy Zwoleń do 2030 r. będzie finansowana z różnych źródeł, w tym:

- budżetu Państwa, funduszy celowych i innych środków publicznych,
- środków z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji,
- budżetu gminy (środki własne),
- wkładu prywatnego, w tym wnoszonego w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP),
- pożyczek i kredytów.

Istotne źródło finansowania działań gminy Zwoleń w ramach celów strategicznych będą stanowiły środki zewnętrzne: krajowe i zagraniczne.

ŚRODKI ZEWNĘTRZNE

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Społeczny+,
- Fundusz Spójności,
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury,
- inne fundusze.

Środki pochodzące z Unii Europejskiej dystrybuowane będą w ramach programów operacyjnych zarządzanych z poziomu krajowego lub regionalnego, w tym w ramach programów:

- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027,
- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027,
- Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027.

Istotnym instrumentem finansowania Strategii rozwoju gminy Zwoleń może być Krajowy Plan Odbudowy 2021-2026

Wskazane źródła i instrumenty finansowania zewnętrznego przedstawiają jedynie potencjalny katalog mechanizmów możliwych do zastosowania, który będzie podlegał weryfikacji i doprecyzowaniu podczas działań zmierzających do realizacji strategii.

Spójność z dokumentami wyższego rzędu

Rozdział opisuje spójność strategii rozwoju gminy ze strategiami wyższego rzędu (strategiami na szczeblu wojewódzkim i krajowym) oraz strategiami stanowiącymi element polityki terytorialnej województwa mazowieckiego.

Spójność z dokumentami wyższego rzędu

Strategia rozwoju gminy Zwoleń do 2030 r. jest spójna ze strategiami wyższego rzędu (strategiami na szczeblu wojewódzkim i krajowym) oraz strategiami stanowiącymi element polityki terytorialnej województwa mazowieckiego.

Cele strategiczne określone w strategii rozwoju gminy pozostają zgodne z założeniami głównych polityk unijnych, krajowych i regionalnych, dotyczących perspektywy 2021 – 2030 określonych w dokumentach i programach strategicznych ww. szczebli, a w szczególności z założeniami:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

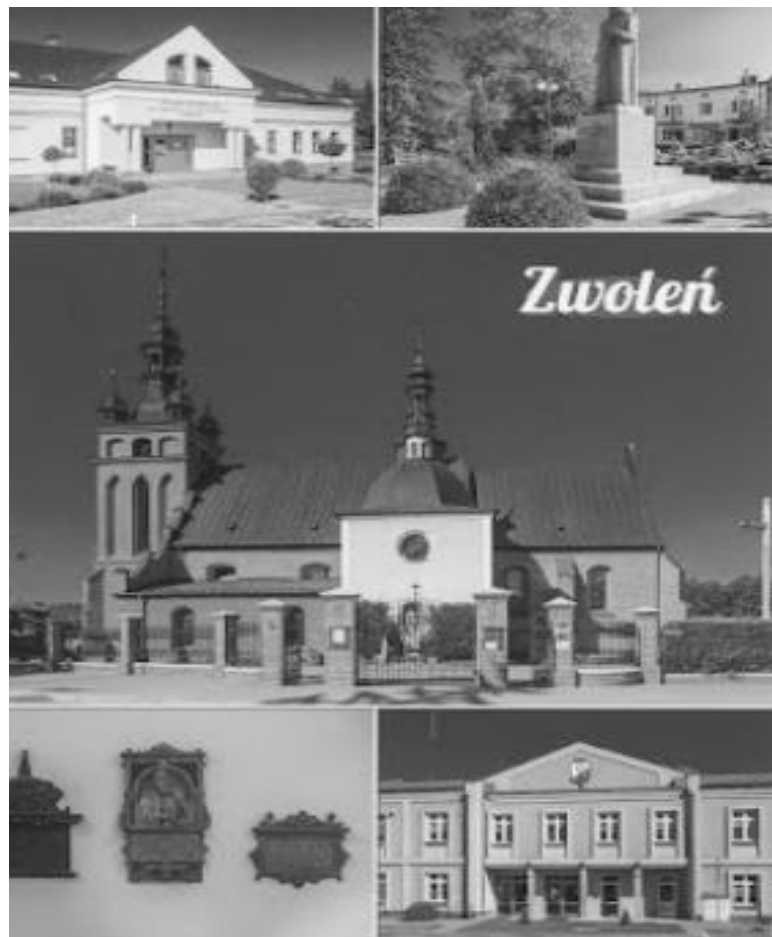
a także z dokumentami kształtującymi rozwój powiatu zwoleńskiego (Strategia rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030).

Cele strategiczne wskazane w strategii rozwoju gminy wpisują się także w wymiar terytorialny polityki rozwoju określony zarówno na poziomie europejskim, krajowym jak i regionalnym.

Cele strategiczne gminy bezpośrednio wpływają na zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz odpowiadają na wyzwania rozwojowe określone w polityce terytorialnej województwa mazowieckiego i krajowej.

Spójność z dokumentami wyższego rzędu

Nazwa strategii rozwoju	Cele strategii rozwoju wyższego rzędu	Cele strategia rozwoju gminy Zwoleń na lata 2018-2028			
		Nr 1	Nr 2	Nr 3	Nr 4
Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	X	X		
	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	X			
	Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	X	X		
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	X	X	X	X
	Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych		X		
	Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	X			
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze		X		
	Dostępne i mobilne Mazowsze			X	
	Zielone i niskoemisyjne Mazowsze				X
	Mazowsze zintegrowane społecznie	X			
	Mazowsze bogate kulturowo	X	X		
Strategia rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030	Przyjazny powiat	X		X	
	Konkurencyjny powiat		X	X	
	Ekologiczny powiat				X
	Dobrze skomunikowany powiat	X		X	

Urząd Miejski w Zwoleniu

Adres: Plac Kochanowskiego 1, 26-700 Zwolen

Telefon: +48 6762210

Email: sekretariat@zwolen.pl

Adres www. <https://zwolen.pl/>

Wszystkie wykorzystane w strategii ikony pobrano ze strony [Freepik](#) | [Twórz wspaniałe projekty jeszcze szybciej](#)